

נספח מספר 10.2

רמב"ש-ה2: נספח ארכאולוגיה

שימור ושילוב אתרי מורשת ארכאולוגית בפיתוח עירוני

12 מאי 2022

רשות העתיקות:

אלי אסקוזידו, מנהל רשות העתיקות

עו"ד עמי שחר, ראש מינהל שימור

ד"ר עמית ראם, ארכיאולוג מרחב ירושלים

כתיבת מסמך:

אנה אייריך-רוז, ארכיאולוג מחוז יהודה

צח קניאס, ארכאולוג נפת בית שמש

איל מרקו, ארכאולוג מפקח נפת בית שמש

אדרי' יהונתן צחור, אדרי' מרחב ירושלים

זכויות היוצרים הם של רשות העתיקות אין לצלם, לשכפל, לפרסם, להעתיק או להשתמש במדיה אלקטרונית בחומר זה, כולו או קצתו, ללא אישור רשות העתיקות.

תוכן עניינים:

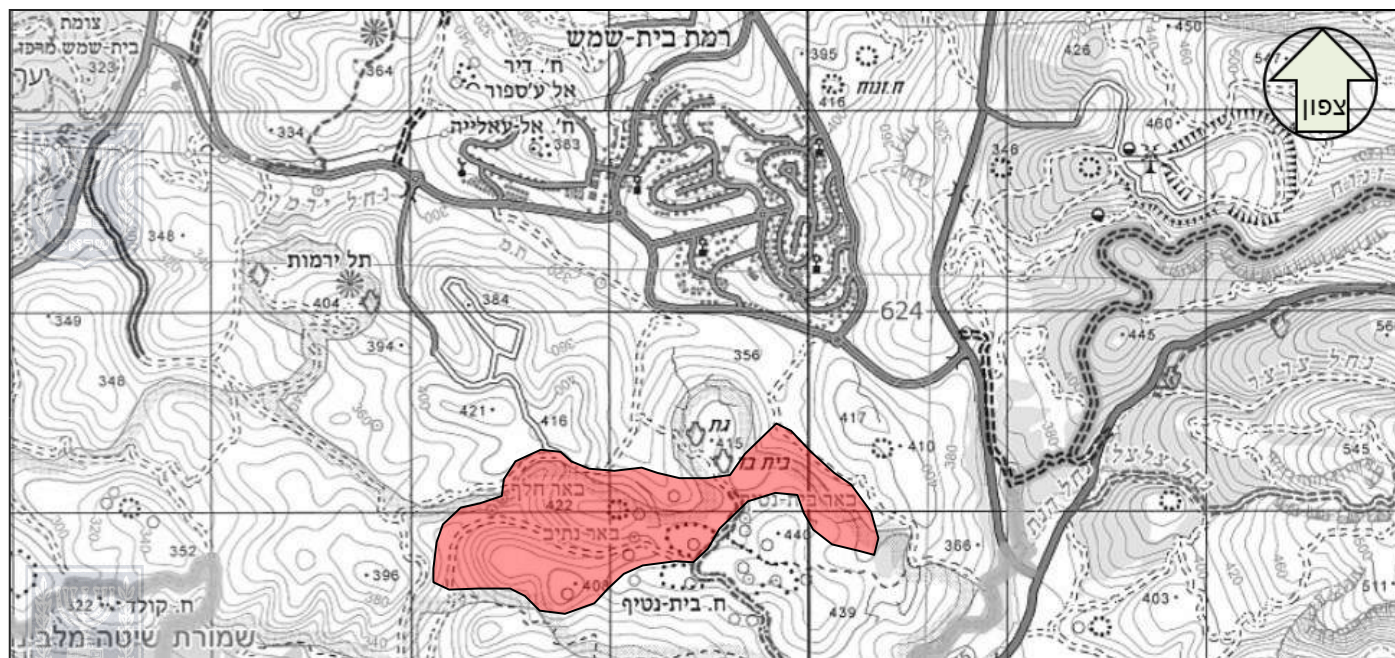
- 4 א. מיקום וסביבה
- 5 ב. רקע היסטורי-ארכאולוגי
- 12 ג. תיעוד היסטורי של האתר
- 21 ד. מיפוי אתרי עתיקות בתחום שכונה ה-2
- 26 ה. הערכת חשיבות האתר, מסקנות וחזון לתכנון
- 29 ו. הנחיות והוראות לטיפול באתרים וממצאים ארכאולוגיים בתחום שכונה ה-2
- 42 ז. מקורות
- 43 ח. נספח 1: תכנון 'גבעת המקוואות': תפיסת תכנון והנחיות
- 55 ט. נספח 2: תכנון 'גבעת המקוואות': תפיסת תכנון והנחיות

א. מיקום וסביבה

תחומי התכנון לשכונה 2 נמצאים מדרום לבית שמש, בתחומי רובע ה' של רמת בית שמש. האזור הוא חלק מרכז הגבעות שמדרום לנחל ירמות ומצפון לעמק האלה. הנק' הגבוהה באזור זה היא 'גבעת המקוואות' (להלן) המתנשאת לגובה 422 מ' מעל פני הים, וממנו קיימות תצפיות ומבטים הן לכיוון השפלה ממערב והן לכיוון שדרת ההר ממזרח. תחום השכונה כולל חלקים ושרידים של היישוב העתיק 'בית נטיף' וממצאים ארכאולוגיים רבים נחשפו באזור זה במסגרת חפירות ארכאולוגיות שבוצעו בשנים האחרונות עד היום.

אזור התכנון ע"ג מפה טופוגרפית 1:50,000

אזור התכנון ע"ג תצ"א עדכני

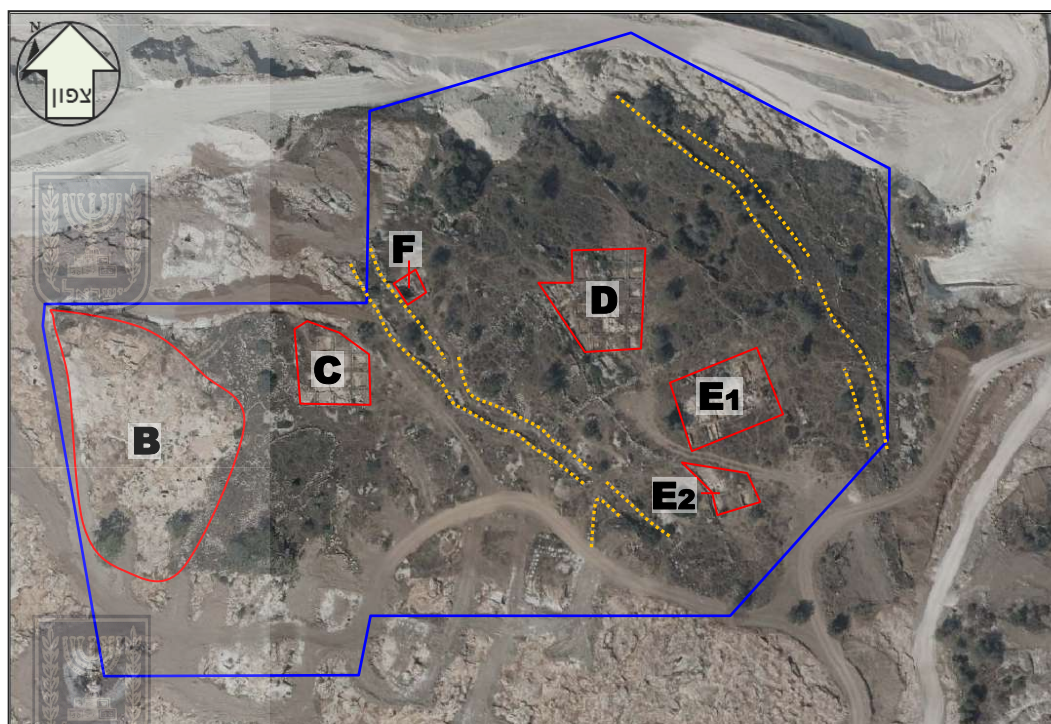
ב. רקע היסטורי-ארכאולוגי

ב.1. רקע מחקרי וסקרים ארכאולוגיים

האזור שבתחום התכנון נסקר מספר פעמים בסקרים ארכאולוגיים: בשנת 1990 יזמה רשות העתיקות את עריכת סקר רמת בית שמש, בעקבות תוכניות משרד הבינוי והשיכון לפיתוח האזור שמדרום לבית שמש כשטח עירוני מבונה בצפיפות. סקר מקדים לכך נערך כבר בשנים 1987-1990 ואילו סקר רחב היקף נערך החל משנת 1994 ופורסם כ'סקר רמת בית שמש' (יהודה דגן, 2010). סקרים נוספים נעשו כחלק מתכנון רובעי רמת בית שמש- החלק המזרחי של הגבעה נסקר ע"י אלה נגורסקי בפברואר 2011 כחלק מסקר בית נטיף לקראת תכנון רובע ה' ('דמ"ז") בסקר זה מופו 311 אתרים, הכוללים בעיקרם מערות קבורה, שטחי חקלאות, גתות, בארות ושרידי מבנים. בשנת 2015 בוצע סקר נוסף ע"י אייל מרקו שנקרא 'סקר רמב"ש מע"ר מערב', ובו עודכנו נקודות הסקרים הקודמים והועלו נקודות ואתרים נוספים.

ב.2. חפירות ארכאולוגיות- 'גבעת המקוואות'

חלקה הצפון-מזרחי של 'גבעת המקוואות', המצויה בחלק הצפוני-מערבי של תא השטח, נחפר לראשונה ע"י י' דגן וא' נגורסקי בשנים 1996-1997 ונמצאו בו שרידי בית מהתקופה ההלניסטית, החצוב במורד הגבעה. לצד המבנה נתגלו מערות קבורה, בורות ומתקנים חקלאיים שונים, כולם בסמיכות לדרך הראשית החוצה את האתר לכיוון מערב. בשנת 2017 נחפר האזור שבראש 'גבעת המקוואות' בידי רשות העתיקות, בניהול ש' קיסילביץ' ו'הירשברג. החפירה התבצעה בשיתוף תלמידי ביה"ס התיכון 'בויאר' במסגרת תכנית הנחלה. בחפירות אלו נחשף כפר יהודי מהתקופה הרומית ובו ריבוי ייחודי של מקוואות במרתפי הבתים, אשר כללו גם בורות מים ופירים. מתקנים אלו הורחבו וחוברו למערכות מסתור תת-קרקעיות, ששמשו את היישוב לאחר המרד הגדול בשנת 70 לסה"נ, אך אלו לא הוציאו מכלל שימוש את המקוואות, שהמשיכו לשמש לטהרה. באזור התכנון נותרו שרידי נוף תרבות ועדויות להתיישבות ההיסטורית שהייתה חלק מהיישוב בית נטיף ובהם מבנים, מתקנים חקלאיים, גדרות אבן, בורות מים, ועוד. נוף תרבות זה, שהיה פעיל עד לאמצע המאה ה-20, נעזב אך רישומו נותר ברור לגמרי על פני השטח עד לתחילת עבודות הפיתוח הנרחבות של רמת בית שמש. שרידי נוף התרבות שנותרו, חשובים להבנת ההקשר הטבעי-היסטורי של ההתיישבות במקום.

מקרא- ממצאים וחפירות בתחום 'גבעת המקוואות':

- A. לא בתחום הגבעה.
- B. 'גבעת המקוואות' - 'בד אל-בנאת'. חפירת ש' קיסילביץ' ו'הירשברג, 2017.
- C. חפירת ש' קיסילביץ' ו'הירשברג, 2017.
- D. מבנה מהתקופה הביזנטית. חפירה חלקית, ש' קיסילביץ' ו'הירשברג, 2017.
- E. 1. מבנה מדורג מהתקופה ההלניסטית. חפירת י' דגן וא' נגורסקי, 1996.
2. מקטע מבנה מדורג נוסף מהתקופה ההלניסטית, חפירת ש' קיסילביץ' ו'הירשברג, 2017.
- F. מערת קבורה וכבשן, חפירת י' דגן וא' נגורסקי, 1996.

בקו הכחול: תיחום האתר
כשצ"פ בתב"ע המעודכנת

ב.3. תקופות עיקריות שנתגלו ב'גבעת המקוואות':

תקופת הברונזה המאוחרת (1200-1550 לפנה"ס)

באתר נמצאו שרידי התיישבות כבר מסוף תקופת הברונזה המאוחרת, הממצאים דלים אך מעידים על תחילת ההתיישבות במקום כבר בתקופה זו. בין הממצאים הדלים נתגלו קירות שהשתמרו לגובה נמוך של נדבך אחד בלבד, שכיוונם הכללי מצפון-מזרח לדרום-מערב. בין הקירות נמצאו שברי כלי כתישה ושחיקה עשויים אבן וחרסים. אחד הכלים עשוי קונגלומרט צדפים, המעיד על קשרי מסחר של תושבי המקום אם מקומות מרוחקים. כן נתגלו חרסים ומקבות צור האופייניים למאה ה-12 לפנה"ס. בשל ההשתמרות הגלה והירודה של הממצאים מתקופה זו לא ניתן לקבוע אם מדובר במקבץ של מספר מבנים או בבית אב אחד.

התקופה ההלניסטית (332-37 לפנה"ס)

בראש הגבעה, נתגלו מתקנים רבים חצובים בסלע, וכן קטעי קירות מעטים. אלו שרידי יסודות וקומות מרתף של מבני היישוב שהתקיים באתר. מתקופה זו נחשף אגן חצוב ששימש כנראה כאמבט. השרידים מתקופה זו מעידים ככל הנראה על קיומו של יישוב מצומצם ולא גדול.

מבנה מדורג, שנחפר חלקית בסוף שנות ה-90 של המאה העשרים ע"י א' גורסקי (מסומן E1), תוארך לתקופה ההלניסטית. מבנה זה, שלא נחפר במלואו, כלל 4 מפלסים חצובים עם מדרגות חצובות בסלע אף הן, היורדות לכיוון צפון-מזרח ותחומות בקיר בנוי אבנים. במבנה משולבים מתקנים חקלאיים שונים, שוקת לבעלי חיים וקומת מרתף חצובה. בסמוך לו, נחשף מקטע נוסף בחפירת ש' הירשברג וש' קיסילביץ בשנת 2017 מקטע נוסף של מבנה מדורג מתקופה זו ובו חדר מלבני חצוב, מתקנים וטאבון (מסומן E2).

תצלום רחפן: רשות העתיקות, 2017. בתקריב אזור E:

E1: מבנה מדורג מהתקופה ההלניסטית. חפירת י' דגן וא' גורסקי, 1996.

E2: חשיפת מקטע מבנה מדורג נוסף מהתקופה ההלניסטית, חפירת ש' קיסילביץ וש' הירשברג, 2017.

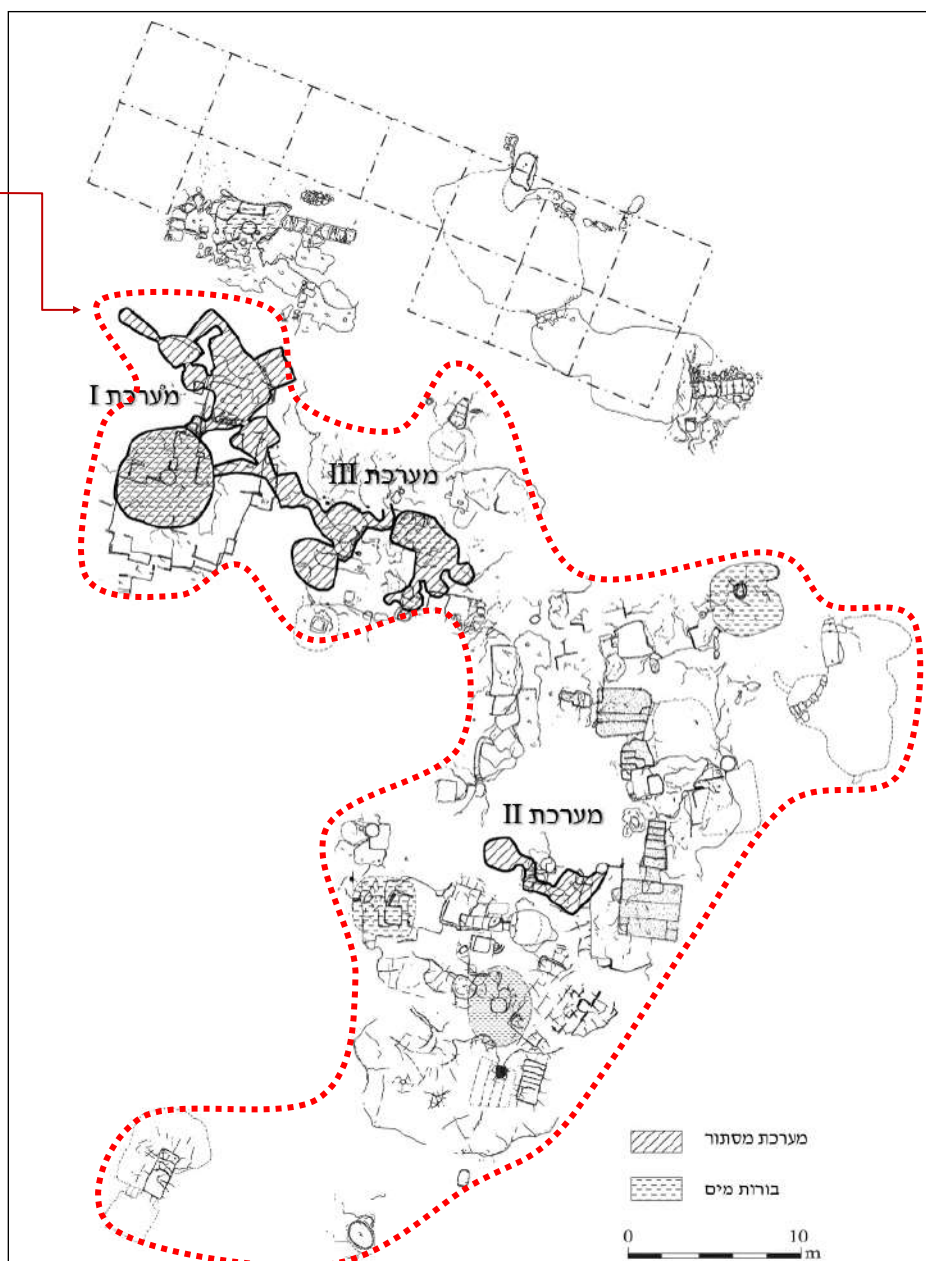
התקופה הרומית (37 - 324 לסה"נ)

שיא ההתיישבות בגבעה הייתה בתקופה הרומית הקדומה (מן המאה ראשונה לפנה"ס ועד המאה הראשונה לספירה). עדות לכך הם שברי כלי חרס רבים המתוארכים לתקופה זו ושרידי היישוב היהודי, שכללו מתקנים חצובים רבים במרתפי הבתים, ובהם פירים, בורות מים ומקוואות. מתקנים חצובים ושברי כלי חרס דומים, המתוארכים לתקופה זו, מוכרים מאתרים נוספים בשפלה אך **ריבוי המקוואות בתחום מצומצם כזה מעניק לאתר ולגבעה את הנופך המיוחד לה כ'גבעת המקוואות'**. המקוואות החצובים בראש הגבעה כוללים מבואה ומדרגות היורדות לחלל חצוב ובו חדר טבילה מטווח. כל מקווה באתר הינו ייחודי ושונה במידותיו ובכיוון מדרגותיו. ריבוי המקוואות בשטח זה עשוי להעיד על כך שבכל בית אב ביישוב היה מקווה טהרה פרטי.

היישוב בגבעה המשיך להתקיים אף לאחר המרד הגדול בשנת 70 לסה"נ ועדויות לקיום זה הינן שלוש מערכות מסתור המתוארכות לימי מרד בר כוכבא (162-165 לסה"נ). מערכות המסתור חיברו והשתמשו בחללים חצובים שונים קיימים (מחסנים, ממגורות וכד'), אשר נפרצו בהם פתחים ומחילות, וקישרו אותם למערכת אחת. מערכות המסתור **לא הוציאו מכלל שימוש את המקוואות** שהמשיכו לשמש את דרי המקום לטהרה.

מיפוי מערכות המסתור ושימושי תת-הקרקע:

תכנית שלוש מערכות מסתור תת-קרקעיות אשר נתגלו בשנת 2017. מערכת I הינה הארוכה והמורכבת שבהן, והיחידה שנמצאה ללא עדות לפעילות אנושית נוספת לאחר השימוש הראשוני בה. מערכת זו ומערכת III נמצאות מחוץ לתחום השצ"פ המתוכנן. **משמאל למטה:** תכנית התמצאות וסימון תוואי מערכות המסתור בגבעת המקוואות.

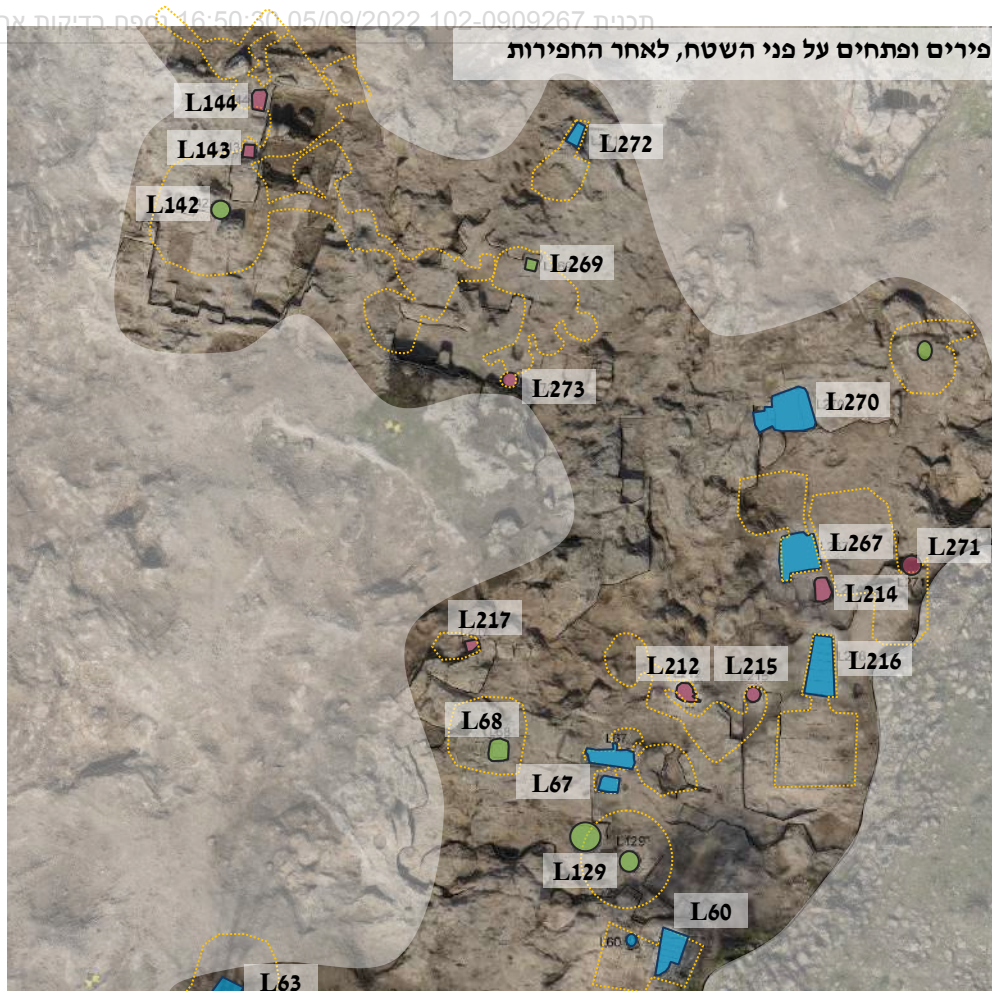
מימין תצלום אוויר גבעת המקוואות:
סימון הפירים והפתחים על פני הקרקע, כפי שנחפרו בשנת 2017.

מימין למטה תצלום אוויר גבעת המקוואות: סימון חללים תת-קרקעיים: מערכות מסתור, בורות מים, מחסנים ומקוואות, על פי תכניות פוטוגרמטריה, משרד דיויד צל.

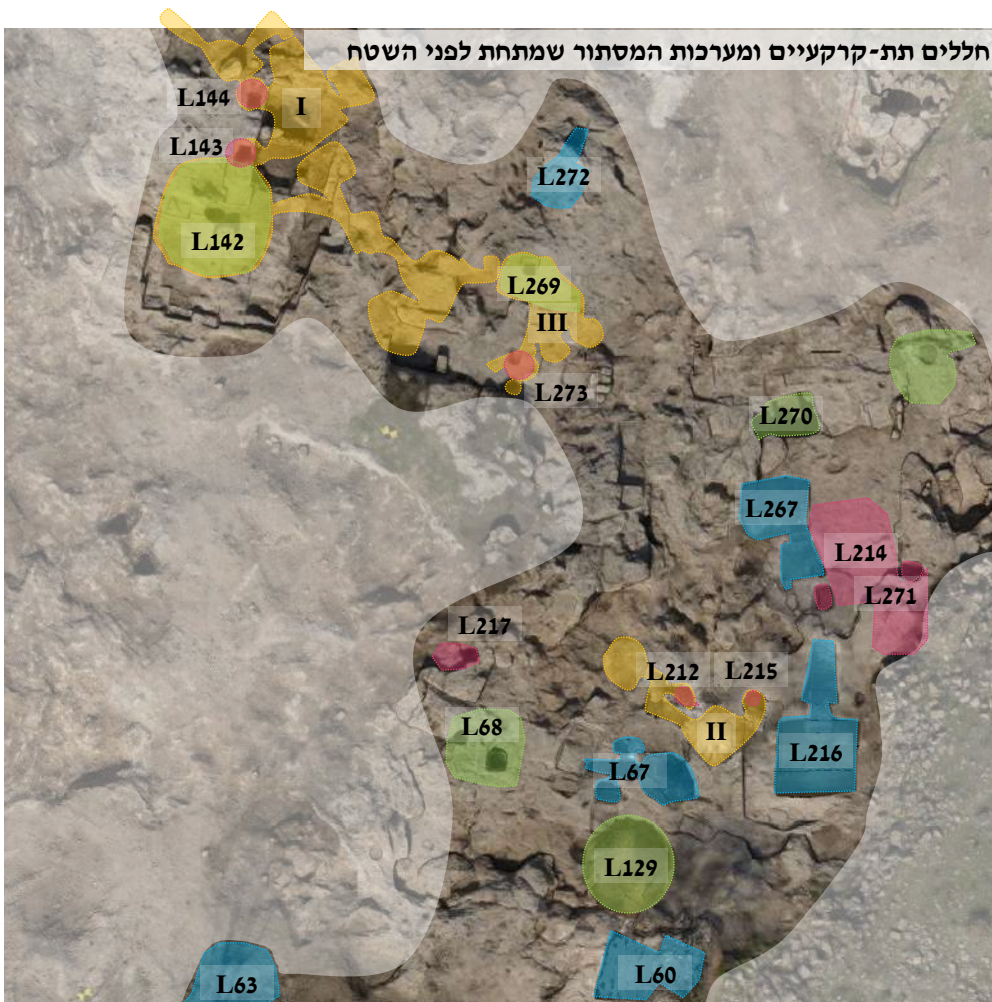
מיון וסיווג הפתחים והחללים התת-קרקעיים: המספור לפי המודד ד'. צל.

שם	תיאור
L272	מקוואות
L270	
L267	
L216	
L67	
L60	
L63	
L144	אפסון
L143	
L273	
L271	
L214	
L212	
L215	בורות מים
L269	
L142	
L68	
L129	מערכות מסתור
I	
II	
III	

פירים ופתחים על פני השטח, לאחר החפירות

חללים תת-קרקעיים ומערכות המסתור שמתחת לפני השטח

רמב"ש- שכונה 2: נספח ארכאולוגיה ושימור

התקופה הביזנטית (638 – 324 לסה"נ)

מתקופה זו נתגלו חלקי מבנה שיסודותיו חצובים בסלע. הממצא קראמי וכן חלק רצפה מעוטר בפסיפס צבעוני בעל עיטורים גיאומטריים, מעידים על בנייתו בתקופה הביזנטית. למבנה מס' חדרים חצובים ובהם מתקנים חקלאיים, באחד מהם נתגלה טאבון.

משמאל: תצלום רחפן, רשות העתיקות, 2017.

בתקריב אזור D: מבנה מהתקופה הביזנטית. ניתן לראות בבירור מדרגות אבן חצובות בסלע, המחברות בין המפלסים הבנויים.

התקופה העות'מאנית (1516-1917) והתקופה המודרנית (1917-1948)

הממצאים השונים בגבעה מעידים על כך שהגבעה הייתה מיושבת לסירוגין מסוף תקופת הברונזה המאוחרת ועד התקופה המודרנית. כיוון ששכבות הסלע הטבעי גבוהות, בכל שלב התיישבותי היה קל להסיר את ההרס מן השכבות הקודמות ולחשוף את הסלע ששימש כבסיס להתיישבות התקופתית החדשה. לפיכך שרידי מבנים וממצאים סטריגרפיים הינם נדירים בגבעה. המבנים שנותרו עד לתקופה המודרנית בשטח הגבעה, עשו שימוש המשכי ורציף במתקנים החצובים מן התקופות הקדומות. בשנת 1948 ניטש היישוב בגבעה יחד עם כלל היישוב בית נטיף.

עד שנות ה-40 של המאה העשרים שימש שטח הגבעה כאזור חקלאי של בית נטיף. מתצ"א היסטורי משנת 1946 כבר ניתן לזהות מבני מגורים שנבנו בשלב זה כחלק מהתפשטותו של היישוב בית נטיף. הדרכים ההיסטוריות העוברות בגבעה חיברו את החלקות החקלאיות לרשת הדרכים ההיסטורית וקדמו למבני המגורים בה. דרכים אלו משמרות את תוואי הדרכים ההיסטוריות הקיימות במקום עוד מהתקופה הרומית.

משמאל: תצלום רחפן, רשות העתיקות, 2017. מבני מגורים מהתקופה המודרנית בראש הגבעה. מבנים אלו תועדו בתצלומי אוויר משנת 1946, ושמשו את דייריהם לזמן קצר עד לנטישתם.

ב.4. חפירות ארכאולוגיות- כנסיית 'המרטיר המהולל'

לבד מן החפירות והסקרים הארכאולוגיים שנעשו ב'גבעת המקוואות'. בוצעה חפירה ארכאולוגית גדולה, ארוכה ומרשימה נוספת גם באזור 'באר נתיב' המצויה בעמק מדרום לגבעת המקוואות. במסגרת החפירה, שנמשכה בין 2017-2019, נחשף מכלול כנסייה נרחב מן התקופה הביזנטית, ובו בזיליקה, נרתקס, חצר וקפלה צדדית. מכלול הכנסייה נבנה בצדו הצפוני של נחל נתיב, לאורך מצוק סלע שנחצב בחלקו. הכנסייה נבנתה כנראה בסוף המאה ה-5 כקפלה צנועה בתוך מערה חצובה, שהוסבה מאוחר יותר לקריפטה. באמצע המאה ה' לסה"נ נבנו הבזיליקה והחצר, ובסוף המאה ה' לסה"נ נבנה מחדש כל הקיר הדרומי של המכלול ונוספה קפלה צמודה. מכלול הכנסייה המשיך לשמש עד שננטש בתקופה העבאסית (המאות הט'-ה"י לסה"נ).

חצר הכנסייה (15.0×15.5 מ') רוצפה כולה בפסיפס לבן ובמרכזו כתובת יוונית בת עשר שורות של טקסט בתוך מסגרת מלבנית של אבני פסיפס אדומות ושחורות. הכתובת מתארת פעילות בנייה שנערכה בכנסייה להנצחת 'המרטיר המהולל', שזהותו אינה ידועה.

מצפון לחצר נבנו חדרים במגוון גדלים ובהם נחשפו מתקן עגול, קערת ברונזה, כלי חרס ושברי פסיפס, המצביעים על כך שמעל שטח זה הייתה קומה עליונה. בנרתקס (3.5×18.5 מ') שממזרח לחצר, בין דלתות החזית המערבית של הבזיליקה, נחשפו שרידים של שלושה ספסלים בנויים אבן.

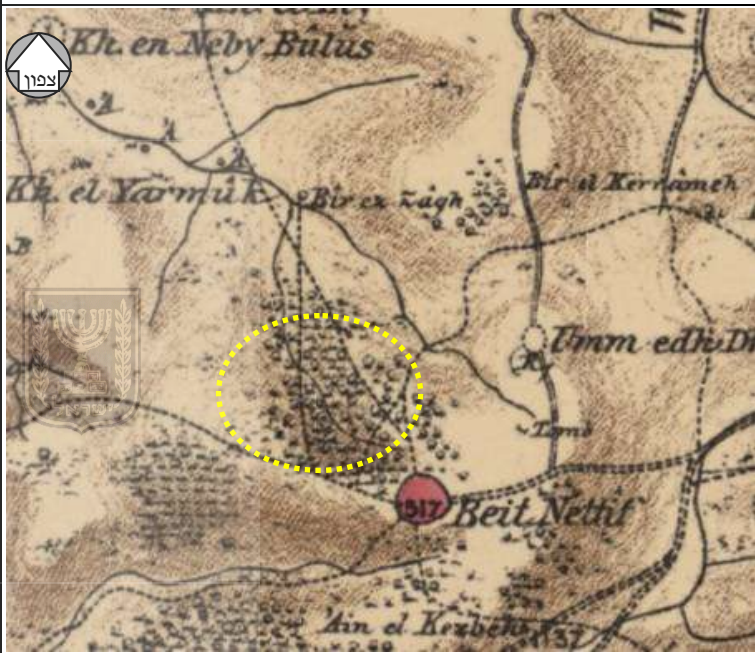
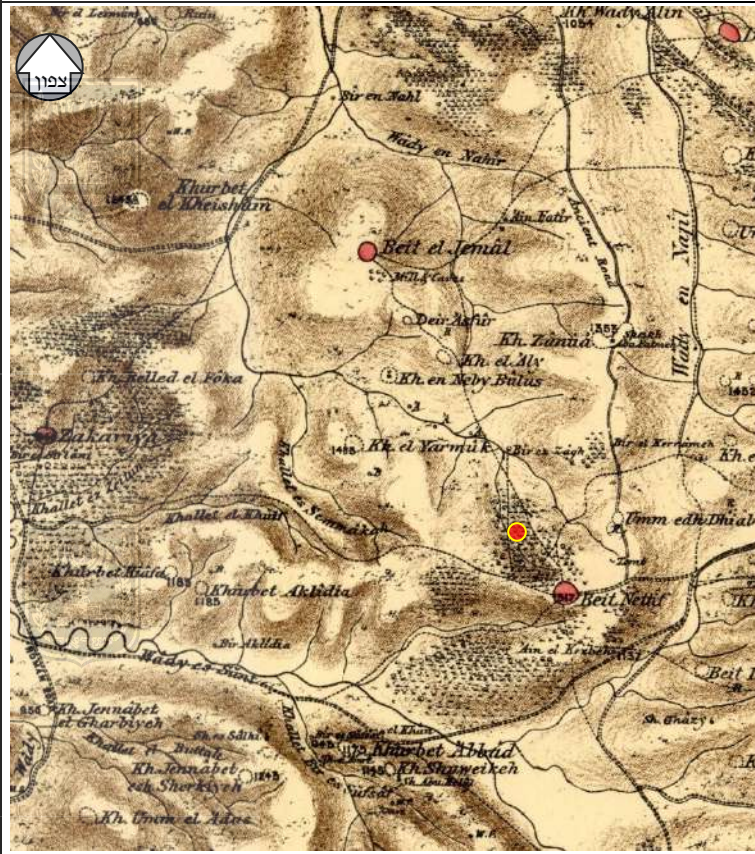
בתוך הבזיליקה (15×20 מ') נבנתה במה מוגבהת מעל קריפטה מקומרת. הבזיליקה כללה שתי סיטורות (3.0×14.5 מ' כל אחת) ואולם תווך (5.5×14.5 מ'), התחום בשתי שורות של שישה עמודים. עוד כללה הבזיליקה שני חדרים מלבניים צדדיים מצפון ומדרום לבמה. העמודים המזרחיים של הבזיליקה, שחלקם נמצאו נפולים על רצפת האולם, עשויים שיש, ואילו העמודים המערביים עשויים מאבן גיר. אל הבמה של הבזיליקה הוליכו שני זוגות של מדרגות, האחד של מדרגות צרות שנבנו בתוך האולם, ואילו השני גבל בצדדים הצפוני והדרומי של הבמה והגישה אליו הייתה מהסיטורות. השתמרות רצפות הפסיפס בבזיליקה דלה. פסיפסי הסיטורות עוטרו בדגם קשקשים מתמשך בצבעים אדום ושחור, לכל קשקש ניצן אחד. החלק המזרחי של האולם עוטר בדגם גיאומטרי של מעוינים משולבים היוצרים מדליונים עגולים ומתומנים. הקריפטה שנחשפה מתחת לבמה היא אולם מלבני המקורה בקמרון חביתי (2.4×5.1 מ', 2.85 מ' גובה), והגישה אליה הייתה מן האולם בשני גרמי מדרגות מצפון ומדרום ששימשו לכניסה וליציאה נפרדות להקלת תנועת ההמון אל תוך הקריפטה וחוצה ממנה. קמרונות אולם הקריפטה וגרם המדרגות הצפוני השתמרו במלואם, ואילו הקמרון של המדרגות הדרומיות התמוטט בחלקו. בקירות ובקמרונות של אולם הקריפטה ושל גרמי המדרגות התגלו חורים קטנים, שנועדו להדבוק אריחי שיש. בצד המזרחי של הקריפטה התגלו שרידים של משטח שחלקו בנוי וחלקו חצוב בסלע. המשטח יועד לאכסן את השרידים, ובמקור הופרד כנראה מההיכל בסורג שיש. מעל המשטח, בתוך הבסיס של קיר האפסיס, התגלו שרידים של מסגרת אבן של חלון שנחסם בשלב מאוחר, כאשר מכלול הכנסייה הורחב.

מדרום לבזיליקה נבנתה קפלה מפוארת, הכוללת היכל מלבני (4.5×9.0 מ') ובמה (4.0×4.5 מ'). בקפלה התגלתה רצפת פסיפס מפוארת, שעוטרה במרכז בעלים א-סימטריים ונתחמה בדגם פלמטה. בחלקו המזרחי של פסיפס הקפלה, ממש מול המדרגה אל הבמה, שולבה כתובת ביוונית נתונה בטבולה אנסטה. הכתובת מציינת שיפוצים בקפלה (אולי הנחת רצפת הפסיפס) שנערכו בחסותו האימפריאלית של הקיסר פלביוס טבריוס השני, ששלט משנת 578 לסה"נ עד מותו בתאריך 14 באוגוסט 582 לסה"נ, אך הושלמו רק באפריל 583 לסה"נ, לאחר מותו. במת הקפלה עוטרה בפסיפס צבעוני הנתון במסגרת מלבנית, ובו נשר מרכזי גדול עטור תליון דמוי סהר. במהלך הרחבת מכלול הכנסייה בשלהי המאה ה' לסה"נ הוסר בחלקו הקיר המזרחי של הבזיליקה והוחלף בקיר חדש שנבנה מזרחה יותר, ויצר חדר מוארך קמור מאחורי האפסיס. בחדר התגלו שתי קשתות, רצפת פסיפס ואגן טבילה מונולית עשוי אבן קלציט, מינרל שנוצר במערות קרסטיות, המעיד שהחדר שימש קפלת טבילה. בתקופה העבאסית הועבר אגן הטבילה ממקומו המקורי.

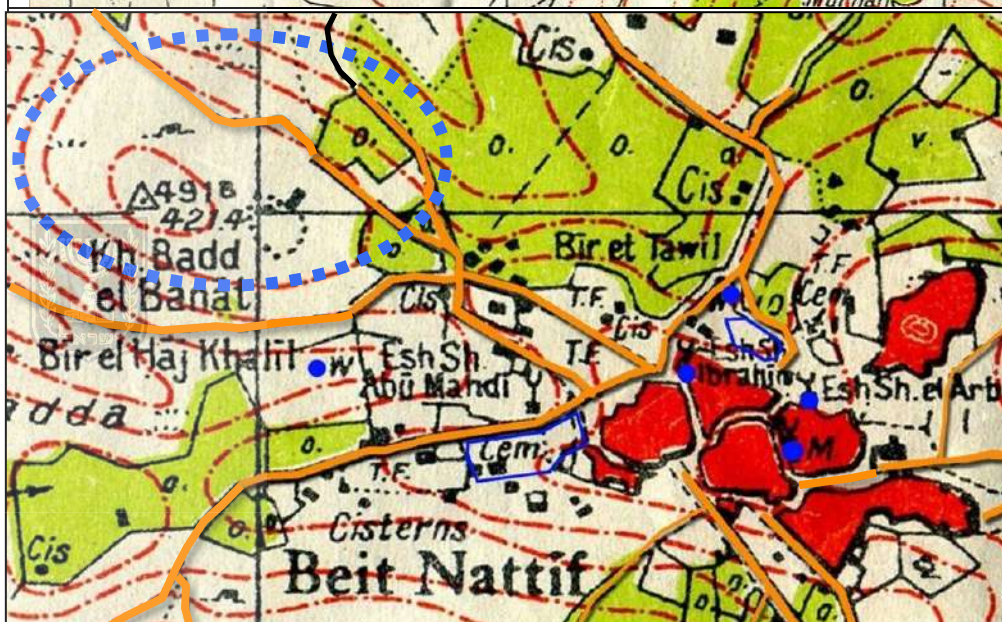
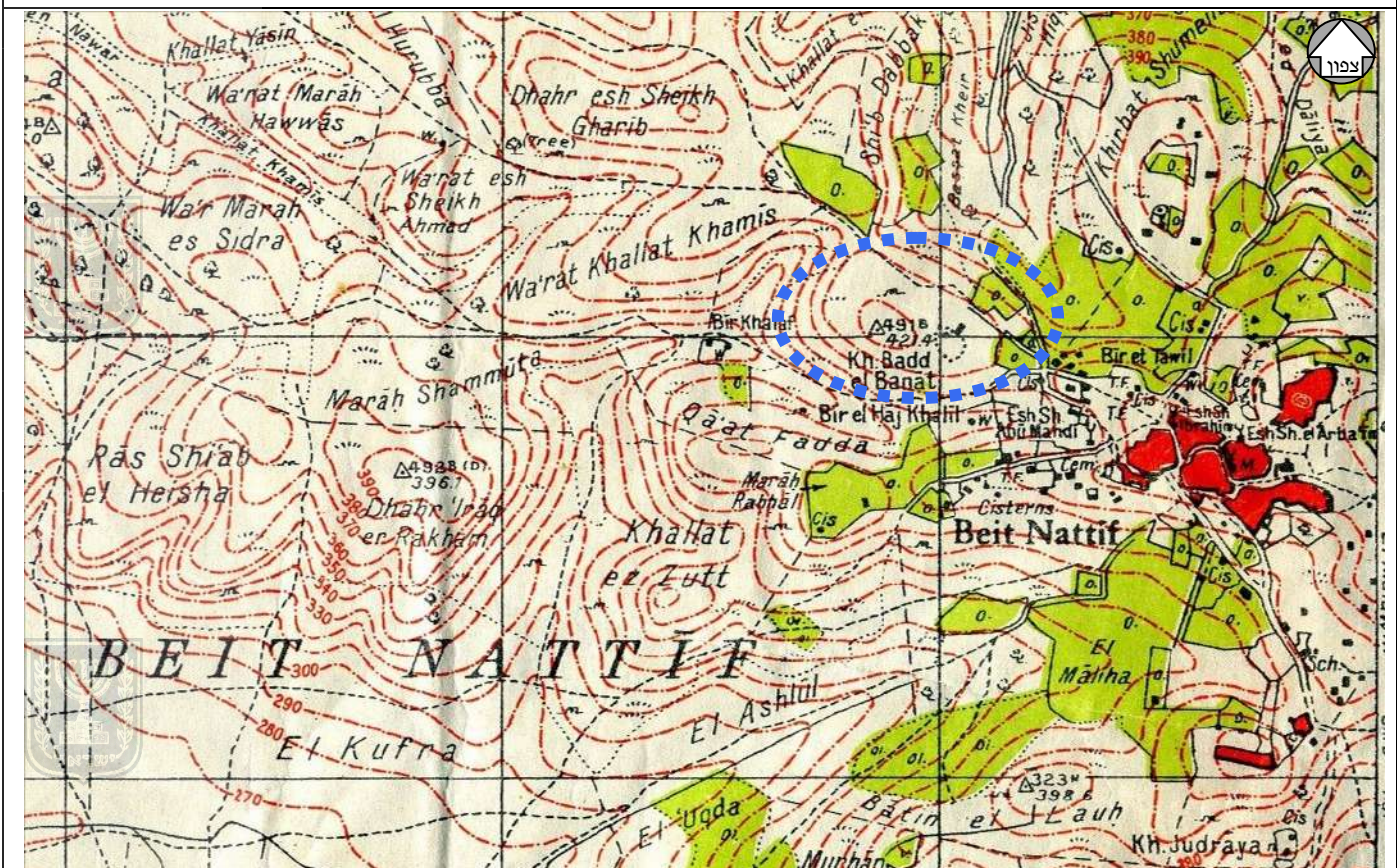
ג. תיעוד היסטורי של האתר

ג.1. מפות היסטוריות

מקור: The Survey of Western Palestine. Sheet XVII	תאריך: 1879
	במפה מוקדמת זו ניתן לראות כי אזור התכנון ממוקם מצפון מערב ליישוב בית נטיף ודרכים משניות מקשרות אותה למרכז היישוב ולדרך הראשית לירושלים. במפה מצוינים עצים רבים המעידים על היות האזור אזור חקלאי נטוע. הגדלת אזור התכנון
	

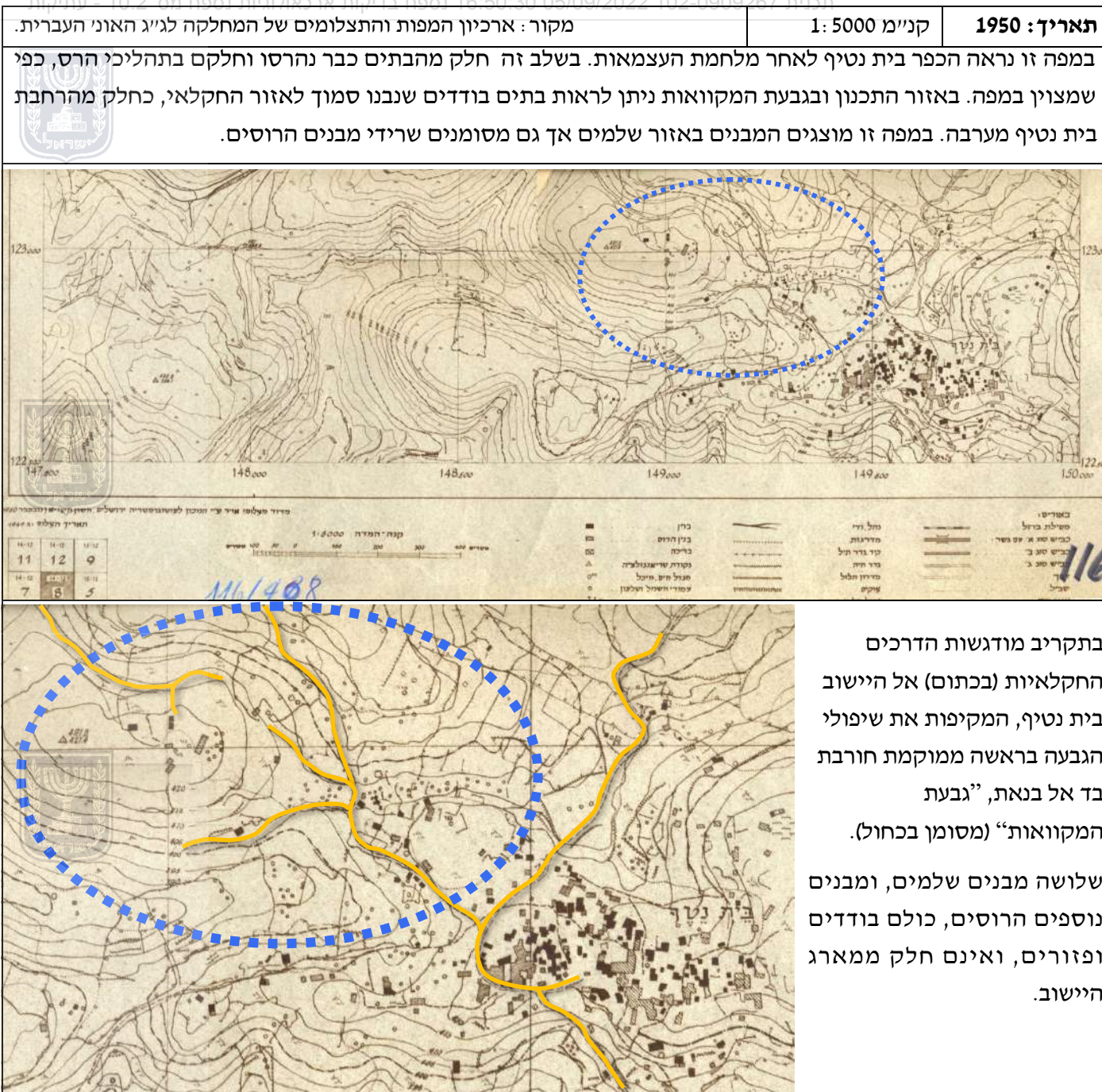
תאריך: 1947 קנ"מ 1:20,000 מקור: ארכיון המפות והתצלומים של המחלקה לגאוגרפיה. האוניברסיטה העברית.

במפה זו מצוינים בהדגשה השטחים הבנויים והחקלאיים וכן הטופוגרפיה. הדרכים ההיסטוריות מסומנות ומחברות אל דרכים ראשיות של אזורי יישוב וחקלאות. מתוך היישוב בית נטיף, מתפצלות מספר דרכים. הראשית, מן השפלה ואל ירושלים, עוברת מדרום לכפר לכיוון מזרח. דרכים חקלאיות יוצאות ממרכז הכפר במערך בצורת כוכב. על פי המפה, חירבת בד אל-בנאת (בראש גבעת המקוואות) אינה שייכת לגרעין היישוב בית נטיף, אך מתקיימת זיקה בין שטחי החקלאות ההיקפיים של היישוב, לבין האתר באמצעות מערכת הדרכים החקלאיות.

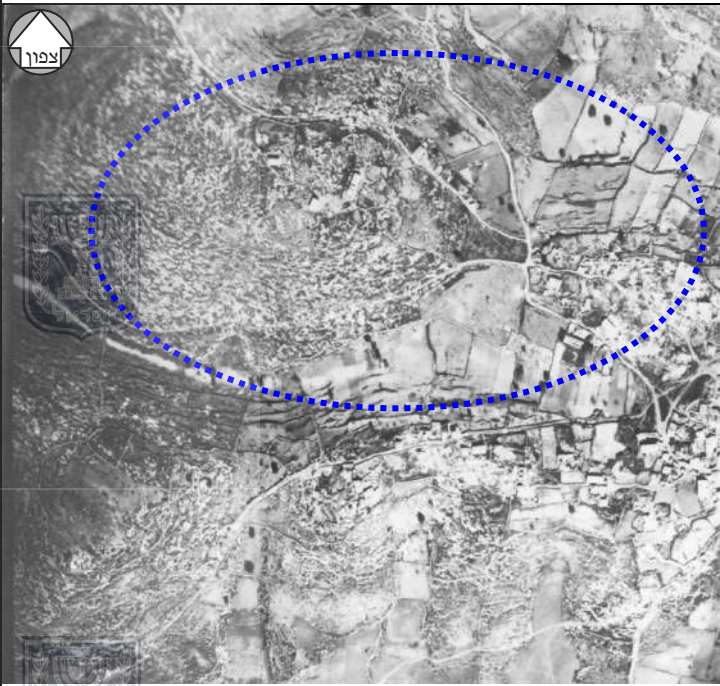
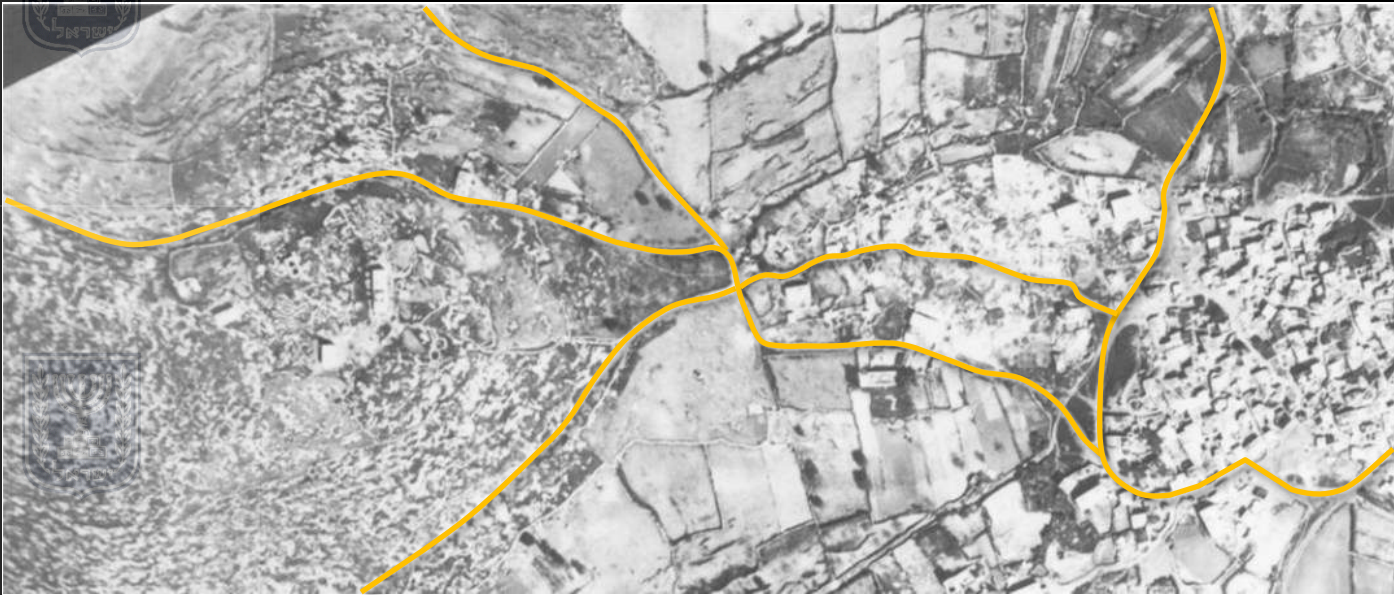

בתקריב מודגשות הדרכים החקלאיות (בכתום) אל בית נטיף, המקיפות את שיפולי הגבעה בראשה ממוקמת חורבת בד אל בנאת, "גבעת המקוואות" (מסומן בכחול).

- דרך אל הכפר
- שטחי חקלאות
- שטח בנוי
- אתרים מרכזיים

ג.2. תצלומי אוויר היסטוריים

מקור: מרכז למיפוי ישראל (מפ"י). תצלום DEV8-5137s	תאריך: 25.1.1946
בתצלומים אלו נראה היטב המרקם הבנוי של הכפר בית נטיף והדרכים המקיפות אותו. גבעת המקוואות מקושרת אל הגרעין הבנוי בדרך המסתעפת מן הדרך הטבעית המקיפה את הכפר. ניתן להבחין במורדות הגבעה בסימון חלקות חקלאיות.	
	
הגדלת אזור גבעת המקוואות	
	

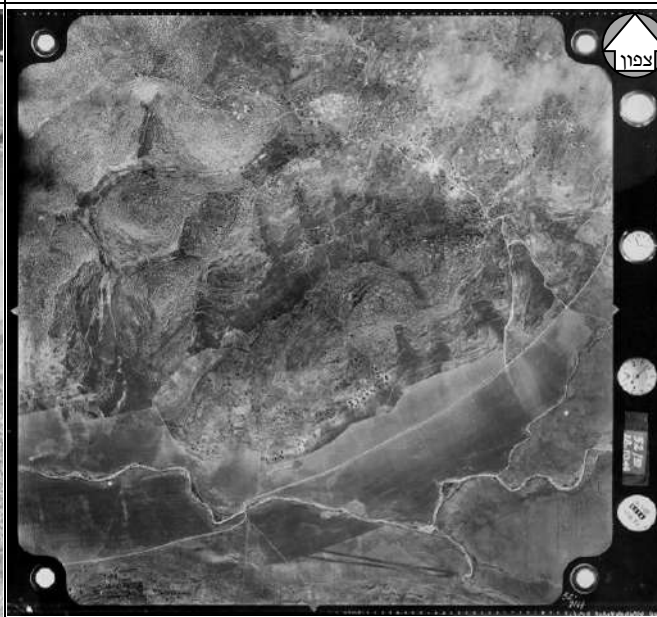
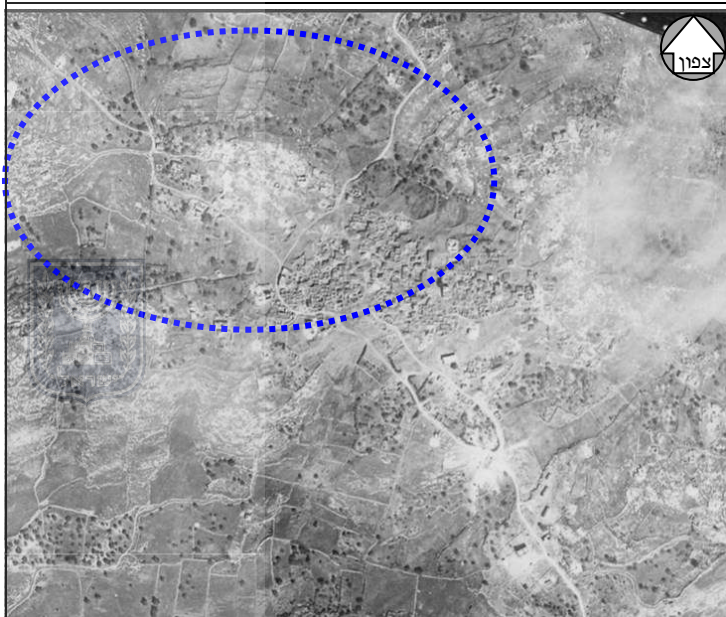
מקור: מרכז למיפוי ישראל (מפ"י). תצלום פנ-7144

תאריך: 28.10.1949

תצלום אוויר איכותי ומפורט המראה את הכפר בית נטיף לאחר 1948- המבנים נהרסו אך כלל המרקם ההיסטורי נותר על כנו. לעומת המבנים בגרעין הכפר, המבנים בראש גבעת המקוואות נותרו שלמים, וניתן לזהות דרכים, גדרות וטראסות בחלוקה לחלקות חקלאיות.

הגדלת שטחי הכפר

התצ"א הכוללת

תקריב לשטחי הכפר

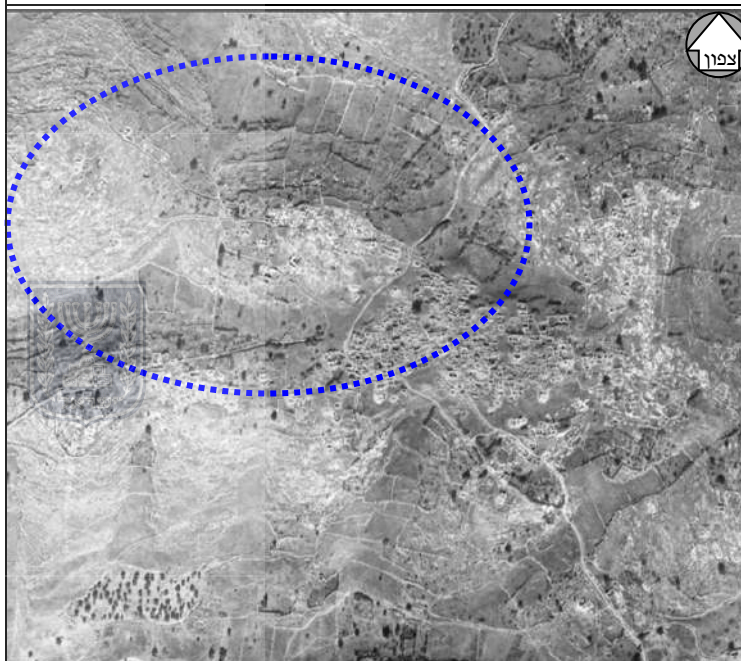
מקור: מרכז למיפוי ישראל (מפ"י). תצלום ממ-5915

תאריך: דצמבר 1958

מבני הכפר בית נטיף וסביבותיו עברו תהליכי בליה מואצים, אך עדיין נותרו באזור רישומם של נוף התרבות. מערכת הדרכים והשטחים החקלאיים התחומים בגדרות וטראסות אבן נראים היטב.

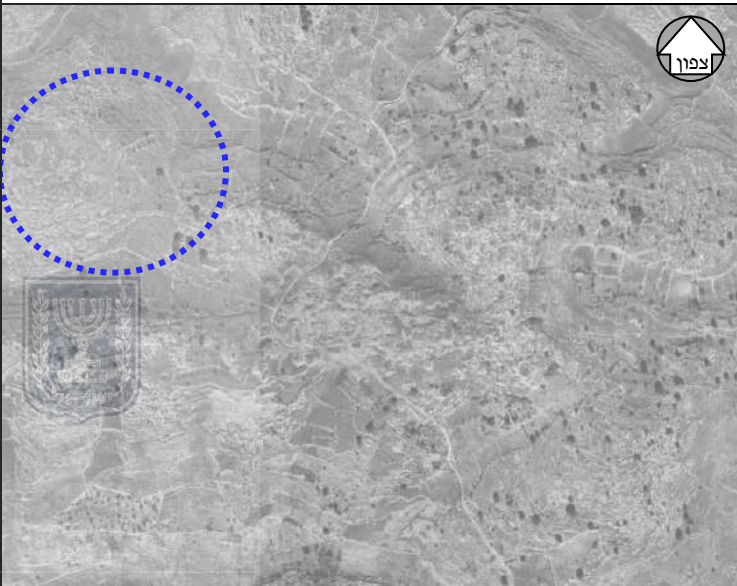
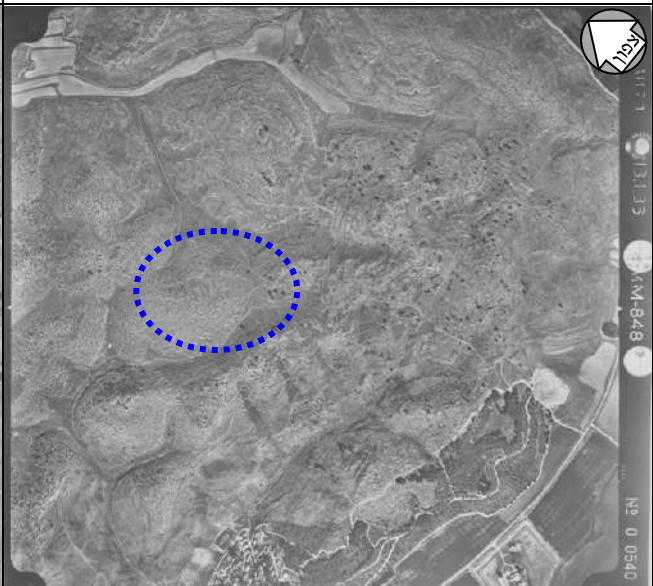
הגדלת שטחי הכפר

התצ"א הכוללת

תקריב לשטחי הכפר

מקור: מרכז למיפוי ישראל (מפ"י). תצלום MM-848 No 0 0540	תאריך: 13.1.1986
כ-40 שנה לאחר נטישת בית נטיף, עדיין ניתן לראות בבירור את חלוקת השטח והחלקות ההיסטוריות כמו גם שרידי מערכת הדרכים ההיסטורית וכן אלמנטים בולטים בנוף.	
הגדלת שטחי בית נטיף	התצ"א הכוללת
	
תקריב לשטחי בית נטיף	
	

מקור: רשות העתיקות - מח' GIS

תאריך: 2018

גבעת המקוואות, טרם תחילת עבודות הפיתוח בשטח וחפירות ההצלה. השתמרות חלקית של חלוקת השטח והחלקות ההיסטוריות. שרידי מערכת הדרכים ההיסטורית נשתמרו בצירים המרכזיים.

תקריב לשטח 'גבעת המקוואות', וסימון שרידי הדרכים ההיסטוריות.

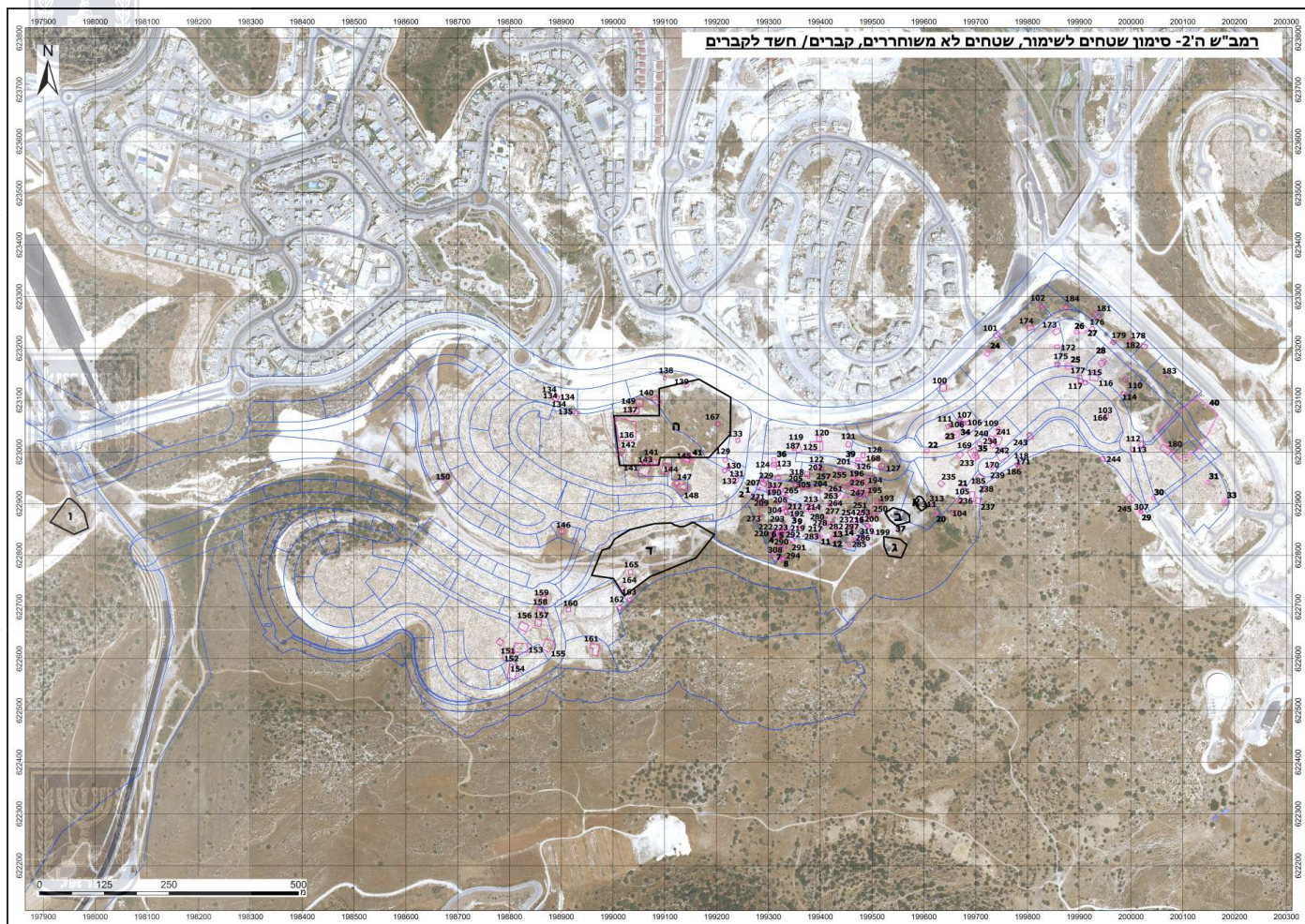
ג.3. תצלומים היסטוריים

מקור: יהודה דגן, סקר רמת בית שמש	תאריך: 1996
גבעת בד אל-בנאת. במרכז התמונה הדרך המובילה מבית נטיף אל תל ירמות, וממשיכה אל נחל ירמות. מבט דרומה. 	

מקור: יהודה דגן, סקר רמת בית שמש	תאריך: 1996
שרידי מבנה ומרתף חצוב, שנתגלו בחפירת הצלה בשנת 1996. בתחתית הצילום פתח המרתף ששימש לאחסון. מבט מערבה. 	

ד. מיפוי אתרי עתיקות בתחום שכונה ה2 מעודכן: פברואר 2022

מיפוי עדכני (פברואר 2022) של אתרים וממצאים ארכאולוגיים בתחום תכנית שכונה ה2 ברמב"ש:

מקרא והסבר:

- ♦ תאי שטח בעלי שרידים משמעותיים הנדרשים לשימור ולפיתוח מתאים לאופיים וערכיותם. סה"כ: 6 אתרים (ממוספרים א-ו)

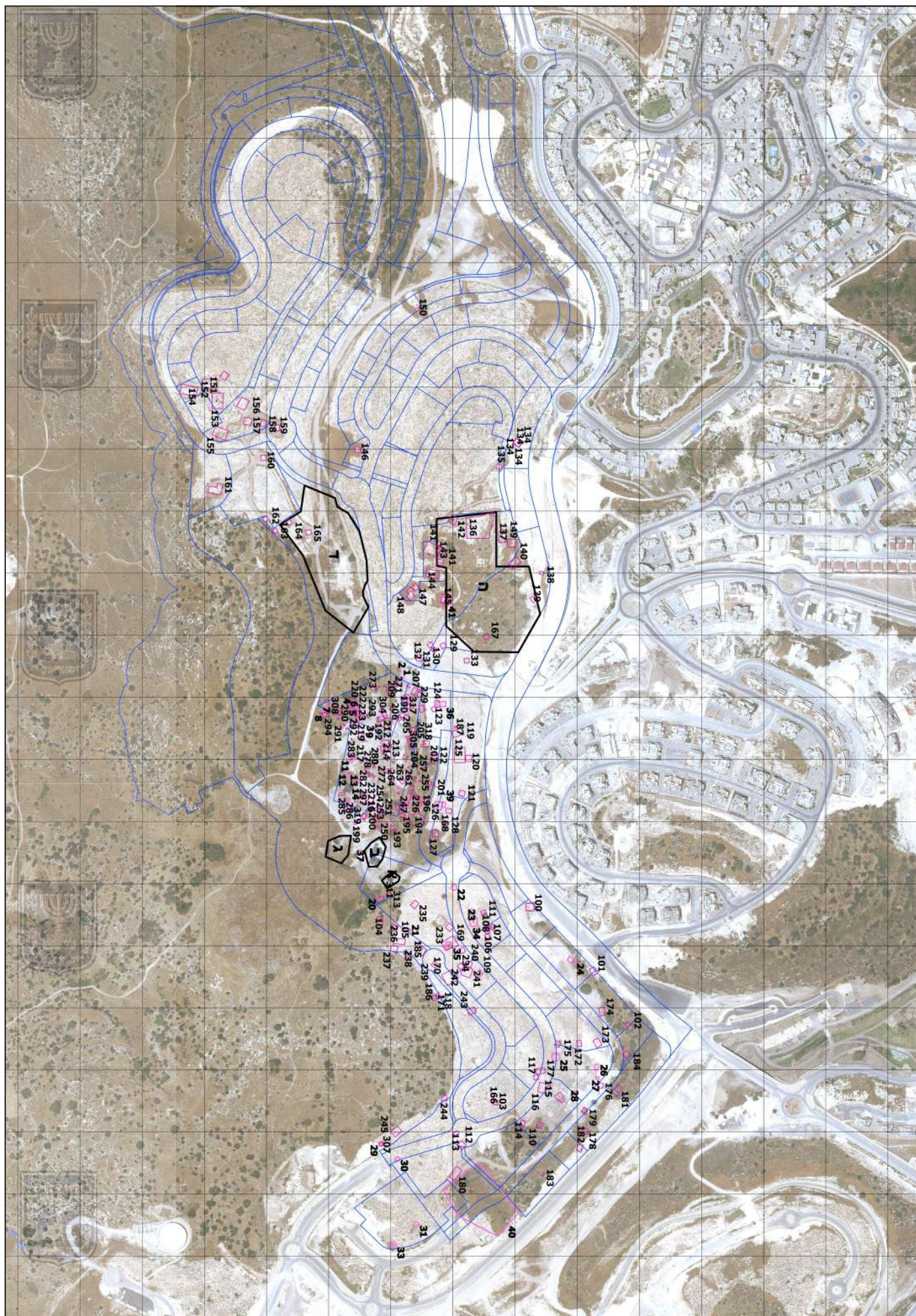

- ♦ תאי שטח הכוללים ממצאים ארכאולוגיים שונים:

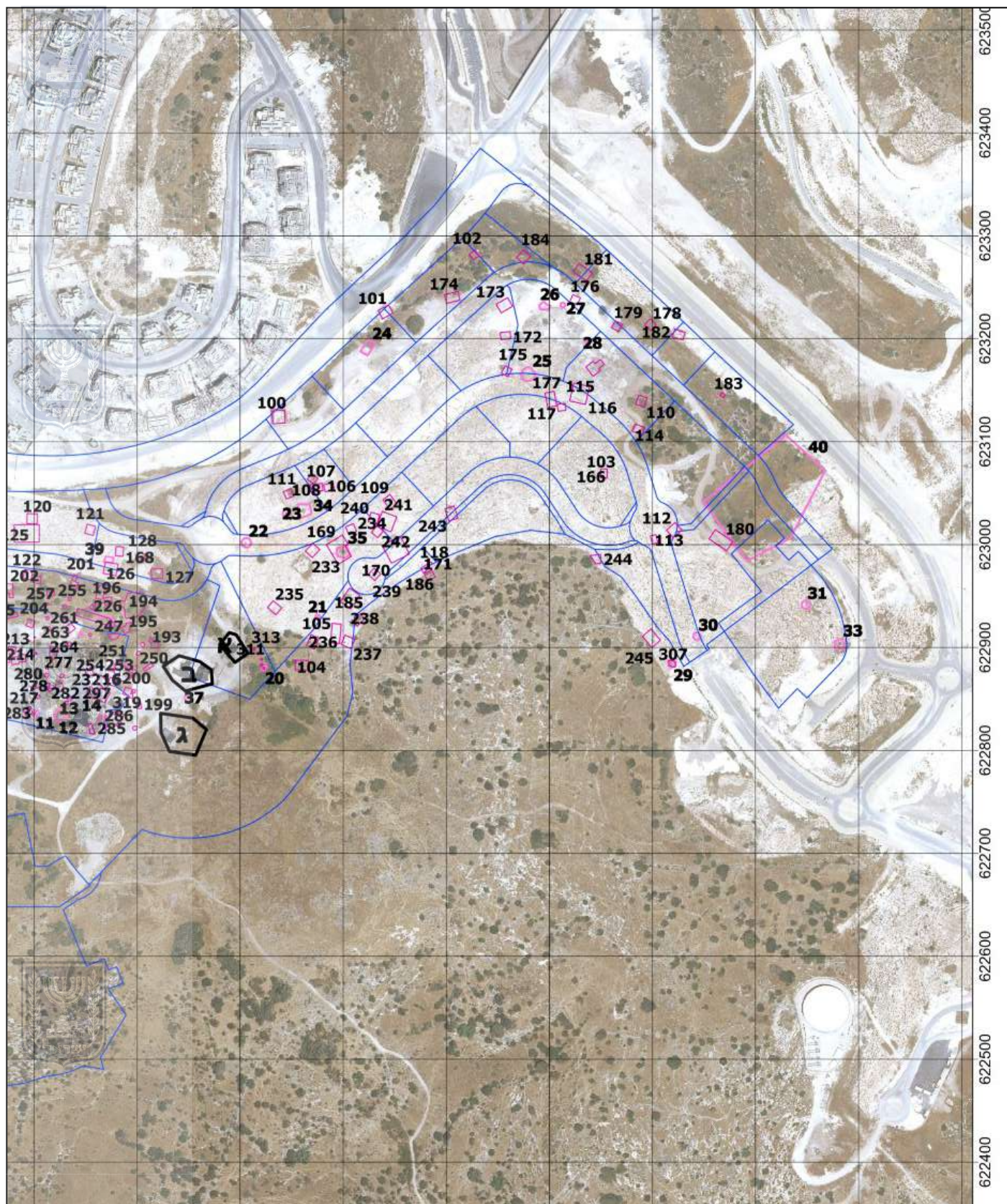
- שרידי אלמנטים, מתקנים ומבנים עתיקים. סה"כ 40 אתרים (ממוספרים 1-41).
- אתרי קבורה ו/או חשודים כאתרי קבורה. סה"כ: 220 אתרים (ממוספרים 100-319)

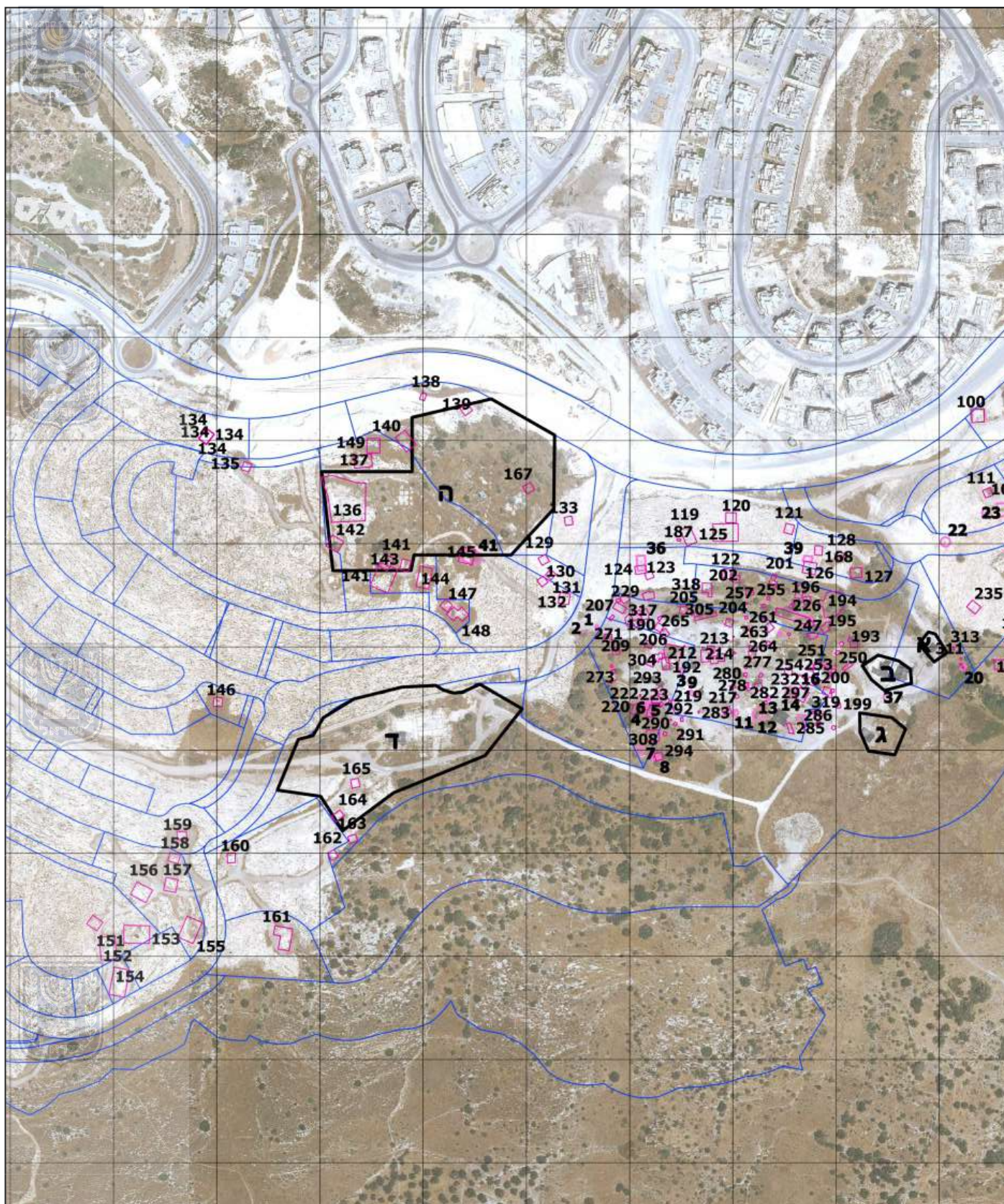

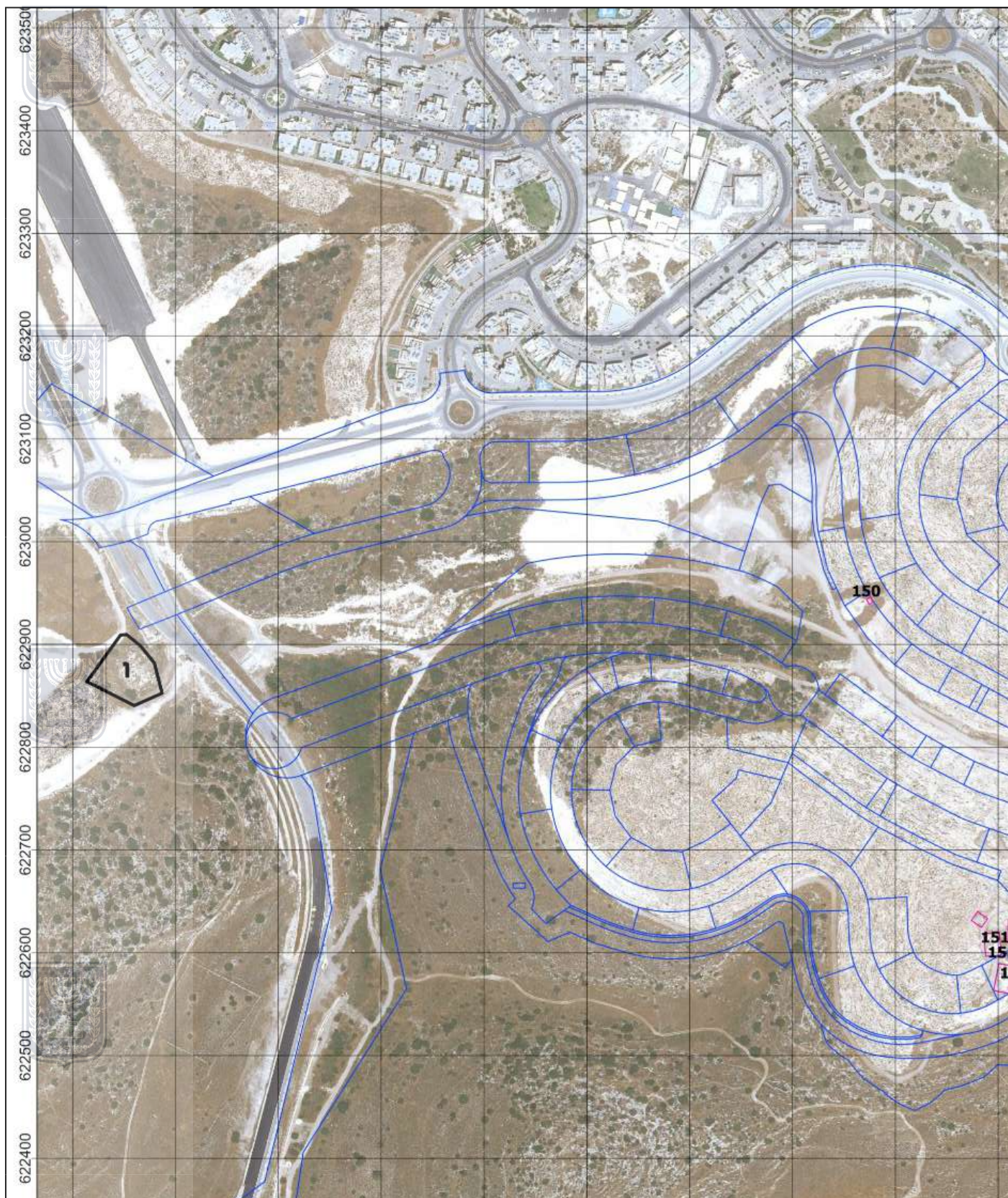
אתרים וממצאים ארכאולוגיים בתחום תכנית שכונה ה' ברמב"ש: הגדלה

אתרים וממצאים ארכאולוגיים בתחום תכנית שכונה 2 ברמב"ש: הגדלת פלח מזרחי

ה. הערכת חשיבות האתר, מסקנות וחזון לתכנון

ה.1. הערכת חשיבות האתר

ערכים היסטוריים-ארכאולוגיים:

1. **עדות היסטורית להתיישבות קדומה** כחלק מהמערך היישובי סביב בית נטיף במס' תקופות (ברונזה מאוחרת, הלניסטית, רומית וביזנטית). **הממצאים מלמדים על מגוון רחב של תקופות היישוב באתר.** כל יישוב מחדש עשה שימוש חוזר במבנים ובמתקנים החצובים בו, והוכנסו בהם שינויים המהווים נדבך עדכני המותאם לתקופתו.
2. **התקופה העות'מאנית:** שלב ההתיישבות האחרון **והבולט ביותר בשטח הוא של היישוב בית נטיף.** עיירה זו משקפת צורת ההתיישבות החקלאית ההררית באזור זה, עד לאמצע המאה העשרים.

ערכים אדריכליים-אורבאניים:

3. **שרידי כנסייה בעלת חשיבות בינ"ל:** בעמק שמדרום לגבעת המקוואות נחשפו בשנים האחרונות שרידיה המרשימים של כנסיית 'המרטיר המהולל' המשמשים אבן דרך מחקרית-היסטורית **ובעלת ערך ארכאולוגי ואדריכלי משמעותי ביותר רב מאד.**
4. **דרכים היסטוריות:** תשתית הדרכים שנותרה הינה **חלק ממערך דרכים היסטוריות** שקישרו את המקום עם בית נטיף. מערך התנועה והדרכים חיברו את העיירה וסביבותיה אל המוקדים ירושלים, חברון ואזור השפלה.
5. **חקלאות היסטורית:** אזור שכונה ה-2 הינו חלק מהתחום החקלאי שסבב את בית נטיף ולפיכך הוא משופע **בשרידי נוף תרבות וחקלאות מסורתית.** חקלאות זו, שהתפרסה בעיקר בוואדיות ובמדרונות, ניצלה את הקרקעות הפוריות. שרידי גדרות האבן, הטרסות ומתקני החקלאות בעמקים אינם נראים בשטח כיום, בעקבות חישוף מאסיבי שנערך בתא השטח לפני שנים ספורות. הנוף המועט שהשתמר משקף בזעיר אנפין, את הנוף ההיסטורי.

ערכים נופיים-סביבתיים:

6. **נקודת תצפית מרשימה:** גבעת המקוואות שבלב תא השטח היא אתר הבולט מסביבתו ומשמש לתצפית מרשימה למרחקים. **מתאפשרת תצפית מצוינת** לרכס הרי חברון ממזרח ולשפלת יהודה בדרום, מערב וצפון ובהם גם הקשר נופי-היסטורי לתלים הארכאולוגיים הסמוכים (שכה, עזקה, ירמות).
7. **מראה ונראות:** מיקום האתר שבמעלה גבעת המקוואות, מציב אותו באופן בו הוא **נראה למרחוק ומשמש נק' זיהוי נופית** סביב האזור המבונה והעתיד להיבנות, בשכונות החדשות של רמת בית שמש.
8. **השתמרות שרידי נוף תרבות חקלאי:** בחלקו המזרחי של האתר מצויים **שרידי נוף תרבות קדום שעוד נותרו בו.** אלו כוללים מתקנים חקלאיים, טרסות, גדרות אבן, שבילים, צמחייה ועצים בוגרים שמהווים מקבץ נדיר יחסית בתוך שטח שעבר פיתוח מואץ.

ערכים תרבותיים-דתיים:

9. **חיים יהודיים קדומים:** **ריבוי המקוואות באתר** מעיד על תרבות הטהרה הנפוצה בתקופה הרומית הקדומה. בקרב היהודים שיישבו את המקום ועל החשיבות הרבה בעיניהם לריטואל זה.
10. **חיים נוצריים קדומים:** **כנסיית 'המרטיר המהולל'** מעידה על מרכזיות האתר במסורת הנוצרית ועל המשאבים הממלכתיים הרבים שהושקעו באתר הדתי בתקופה הביזנטית.

ה.2. מסקנות לשימור ופיתוח האתר**שימור ערכי היסטוריה וארכאולוגיה:**

מגוון השרידים הגדול משקף רצף של התיישבות במהלך התקופות ההיסטוריות בתחום התכנית לפיתוח רובע ה', השרידים כוללים בין היתר את שרידי 'גבעת המקוואות', כנסיית 'המרטיר המהולל', מנזר ביזנטי וכן מגורים, מתקנים, שטחי חקלאות, מבנים ומערות.

המלצה: יש לשמר את מגוון השרידים הקיימים בשטח, ובייחוד האתרים הבולטים והמרכזיים בן, על מנת להבליט את רצף ההתיישבות וחיבת המקום לאורך התקופות הרבות. יש לשמר את השרידים באזור זה כשטח פתוח ונגיש (במסגרת שצ"פ עירוני), הכולל שילוט ודברי הסבר

חיזוק ערכים אדריכליים-אורבאניים:

דרכים היסטוריות: באתר השתמרה מערכת הדרכים אשר משקפת את אופן התפתחות הכפר בית נטיף בתקופה העות'מאנית לכיוון השטחים החקלאיים, ואת יחסו למרחב – הקשר לירושלים.

המלצה: יש לשמור על שרידי הדרכים ההיסטוריות הקיימות ולעשות שימוש בתוואי הקדום. במידת האפשר יש להשמיש את הדרכים לביקור כפי שהן.

שרידי החקלאות המסורתית המתפרשים על שטח המדרונות הינם השרידים הבולטים ביותר בשטח, אלה משקפים את פרנסת היישוב ומהווים נוף מורשת תרבות שהשתמר לימינו.

המלצה: יש לשמר את שרידי החקלאות המסורתית כאזור פתוח בעל רמת פיתוח אקסטנסיבית, כשטח טבע עירוני. יש לשמור על ההקשר המקורי של השרידים בסביבתם הטבעית, ולהציע ביקור באתר המחובר ברצף תוכני ופיזי אל ומהשכונה החדשה המקיפה אותו.

הדגשת ערכים נופיים-סביבתיים:

מיקום האתר בגבעות נישאות על סביבתן מאפשר תצפית טובה על המרחב והשטחים החקלאיים סביבות בית נטיף.

המלצה: יש לאפשר נקודות תצפית מהאתר ולשמור בכך על הקשרו הנופי-סביבתי של האתר, בלב שכונת המגורים העוברת פיתוח מואץ. יש לשמר את שרידי החקלאות המסורתית כאזור פתוח בעל רמת פיתוח אקסטנסיבית, כשטח טבע עירוני. יש לשמור על ההקשר המקורי של השרידים בסביבתם הטבעית.

ערכים תרבותיים-דתיים:

ריבוי המקוואות, המתקנים ומערכות המסתור מהווים שריד ייחודי למקום בהיקפו ובאופיו.

המלצה: יש להנגיש את האתר לביקור בשלל אמצעים ויכולות.

כנסיית 'המרטיר המהולל' הינה אתר ושריד ייחודי בעל ערך גבוה במעלתו של השתמרות מסורות נוצריות קדומות באזור.

המלצה: יש לפתח את אתר הכנסייה כאתר קולט קהל, המשמר הן את השרידים הארכאולוגיים והאדריכליים שבו והן את הקשרו הנופי והסביבתי המקורי, בשלל אמצעים ויכולות.

ה. חזון תכנוני לאתר:

יצירת קשר והזדהות של תושבי שכונת רמת בית שמש והמבקרים באתרים הארכאולוגיים עם ערכי המקום, באמצעות הנגשתם והכשרתם לביקור במסגרת שצ"פ פים עירוניים בשטח האתר. האתרים יהיו מוקדי פעילות פנאי ונופש משולבים בשרידים הארכאולוגיים באופן המאפשר שהייה ולימוד.

ה. מטרות התכנון:

1. **יצירת קשר חיובי בין התושבים לשרידים הארכאולוגיים ומורשת המקום.** השרידים ייתפסו כרקע יומיומי המעשיר את הפעילות השכונתית, ויתרמו ליצירת חוויה זו. האתרים יאפשרו לציבור ללמוד על רקע השרידים באופן חוויתי.
2. **יצירת מסלול ביקור וקשר בין השרידים,** שיהווה מוקד משיכה לאתר כשטח ציבורי פתוח מושך בפני עצמו.
3. **שילוב אתרי המורשת במסגרת תכנון שצ"פ** שהוא חלק ממערך השטחים הפתוחים של רמת בית שמש, המהווים 'ריאה ירוקה' לאזורי המגורים המצופים בבניה רוויה.
4. **מסלול הביקור יחבר בין השרידים בשטח הציבורי באמצעות שילוט והכוונה,** דברי הסבר על התקופות השונות בהן אוכלס האתר ועל הממצאים והשרידים שנמצאו בו.
5. **שימוש בשרידי הדרכים ההיסטוריות כמתווה דרכי הביקור המתוכננות באתר,** והנחתם של שרידי נוף התרבות כמסגרת המתחמת את אזורי הביקור באתר.

ה. עקרונות לשימור 'גבעת המקוואות':

1. **חלוקת האתר לשני מתחמי ביקור, בהתאם לתוואי הדרכים ההיסטוריות-** מתחם גבעת המקוואות ומתחם מורדות הגבעה.
2. **כניסות לפארק** יתאפשרו מנקודות המאפשרות גישה ממבני השכונה העתידית, ליצירת המשכיות וקשר בין המגורים ומבני הציבור לפארק המשמש 'ריאה ירוקה' לשכונה.
3. **עיקר הפיתוח בשטח שצ"פ/פארק ייעשה באופן אקסטנסיבי בלבד,** וללא התערבות או הפרת הצמחייה והנוף הטבעיים.
4. **שחזור והשלמת קרקע הטבעית סביב המוקדים הארכאולוגיים:** כדי לצמצם את פגיעת פעולות החישוף שבוצעו באתר במהלך פיתוח השכונה, ימולאו חלקים מתחום האתר במילויי אדמה, לקבלת משטחי דריכה רציפים ובטיחותיים (ללא הפרשי גובה משמעותיים הגבוהים מ-60 ס"מ).
5. **טיפול למניעת סכנות נפילה:** סירוג פתחי בורות/מקוואות למניעת נפילות, באופן המאפשר פתיחה לביקור של חללים חצובים הנדרשים ע"פ התכנון המפורט.
6. **שימור ושחזור קירות וגדרות אבן:** מילוי בורות ומפגעים באדמה ייעשה ככל האפשר לפי תוואי היסטורי קודם ובמידת הצורך יושלמו וישוחזרו קירות וגדרות אבן לתימוך האדמה.
7. **מיקום נקודות תצפית בראש הגבעה** באופן המאפשר תצפית רחבה ככל הניתן והתקנת שלטי הסבר מתאימים.
8. **התקנת אלמנטי הצללה במוקדי הביקור** לצורך שהייה ולימוד.

ה. עקרונות לשימור כנסיית 'המרטיר המהולל':

1. **שימור המבנה ומכלוליו כעדות לחשיבות התרבותית-דתית של המקום.**
2. **ייצוב, שימור והצגת מגוון הפסיפסים ואלמנטים בנויים חשובים** במקום להדגשת פאר הכנסייה.
3. **הדגשת המקום כמכלול שלם:** שימור, חיזוק ויצירת זיקה בין מבנה הכנסייה לאלמנטים בסביבתה.
4. **הדגשת שלבי התפתחות המקום:** שימור תקופות השימוש השונות באתר- שלבי בניית הכנסייה, טרסות מאוחרות ושינויים מבניים באתר.
5. **מחקר ארכאולוגי משלים ומשתף:** השלמת החפירות הארכאולוגיות בחלקו הדרומי של האתר להבנת הקשרו הסביבתי של המנזר. השתתפות/הצגת תהליך החפירה והמחקר למבקרים באתר.

1. הנחיות והוראות לטיפול באתרים וממצאים ארכאולוגיים בתחום שכונה ה2

מעודכן: 24 פברואר 2022

מס'	שם/תיאור	הוראות והנחיות רשות העתיקות
א	באר נטיף	א. השטח התחום במפה המצ"ב בקו שחור ומסומן ב'א', ייעוד כשטח פתוח הנגיש לכלל הציבור ולא יותרו בו בנייה או העברת תשתיות מכל סוג, ולא יותרו בו שימושים אינטנסיביים. על אף האמור לגבי ייעוד הקרקע כשטח פתוח, ניתן יהיה לאפשר בו שימושים של פנאי ונופש הכוללים פיתוח אקסטנסיבי בהתאם לתנאים הבאים: ב. יש לסמן את גבולות שטח 'א' בתשריט התכנית בקו מקווקו כחול, ולהגדירו ע"פ שכבת מבא"ת כ"שטח עתיקות לשימור" (patikot2 צבע 188) [לחלופין: ניתן להגדירו כתא שטח נפרד או לסמנו כ"שטח בעל מגבלות לתכנון"]. ג. יש לכלול את הסעיף הבא במסמכי התכנית, בפרק 4 תחת היעוד "שצ"פ/שפ"פ": "השטח המסומן כ"שטח עתיקות לשימור/ תא שטח 'א' שטח בעל מגבלות לתכנון": פיתוח נופי או כל פיתוח אחר הנדרש בשטח זה ייעשה בתיאום עם רשות העתיקות ובכפוף לאישורה. נטיעות יעשו בכפוף לאישור רשות העתיקות. כל היתר בשטח זה יתבסס על תכנית שימור ויכלול הוראות לשימור השרידים הארכאולוגיים, תחזוקתם הקבועה ושילובם בפיתוח נופי מוצע כך שיאפשרו את הצגת השרידים לקהל הרחב, כל זאת בכפוף לאישור רשות העתיקות". ד. תנאי למתן היתרי בנייה יהיה הכנת תכנית לשימור השרידים הארכאולוגיים, המצויים בשטח המסומן כ"אתר עתיקות לשימור/ תא שטח 'א' אזור בעל מגבלות לתכנון", ולתחזוקתם הקבועה כל זאת באישור רשות העתיקות. הבניה עצמה תבוצע בד בבד עם ביצוע עבודות השימור בהתאם לתכנית השימור". ה. יש לכלול בהוראות התכנית בכל מקרה, בפרק 6, את הסעיפים הבאים: יש לכלול בפרק נפרד בהוראות התכנית, תחת הכותרת: "עתיקות", את הסעיפים הבאים: 1. השטח המסומן 'א' בתשריט (או שפרטי מפורטים להלן) הינו אתר עתיקות המוכרז כדן ויחולו עליו הוראות חוק העתיקות, התשל"ח-1978. 2. כל עבודה בתחום השטח המוגדר כעתיקות, תתואם ותבוצע רק לאחר קבלת אישור מנהל רשות העתיקות, כמתחייב ובכפוף להוראות חוק העתיקות, התשל"ח-1978. 3. במידה ויידרש על ידי רשות העתיקות ביצוע של פעולות מקדימות (פיקוח; חיתוכי בדיקה; חפירת בדיקה; חפירת הצלה; שימור הממצאים באתרם), יבצען היזם במימונו כפי שנקבע בדן ועל פי תנאי רשות העתיקות. 4. בשטח המוגדר במפה 'א' נתגלו עתיקות המצדיקות שימור בהתאם להוראות חוק העתיקות, התשל"ח-1978 וחוק רשות העתיקות, התשמ"ט-1989, כל הפעולות המתבקשות מהצורך לשמר את העתיקות ייעשו על ידי היזם ועל חשבונו. 5. היה והעתיקות יצריכו שינוי בתכנית הבניה, תהיה הועדה המקומית ו/או המחוזית לפי סמכותה שבדן, רשאית להתיר שינויים בתכנית הבניה ו/או לדרוש תכנית חדשה ובלבד שלא יתווספו עקב שינויים אלה או הגשת התכנית החדשה זכויות בניה או תוספות שמשמעותן פגיעה בקרקע.
ב	מתחם מבנה בסיליקאי וקולומבריום	א. השטח התחום במפה המצ"ב בקו שחור ומסומן ב'ב', ייעוד כשטח פתוח הנגיש לכלל הציבור ולא יותרו בו בנייה או העברת תשתיות מכל סוג, ולא יותרו בו שימושים אינטנסיביים. על אף האמור לגבי ייעוד הקרקע כשטח פתוח, ניתן יהיה לאפשר בו שימושים של פנאי ונופש הכוללים פיתוח אקסטנסיבי בהתאם לתנאים הבאים: ב. יש לסמן את גבולות שטח 'ב' בתשריט התכנית בקו מקווקו כחול, ולהגדירו ע"פ שכבת מבא"ת כ"שטח עתיקות לשימור" (patikot2 צבע 188) [לחלופין: ניתן להגדירו כתא שטח נפרד או לסמנו כ"שטח בעל מגבלות לתכנון"]. ג. יש לכלול את הסעיף הבא במסמכי התכנית, בפרק 4 תחת היעוד "שצ"פ/שפ"פ": "השטח המסומן כ"שטח עתיקות לשימור/ תא שטח 'ב' שטח בעל מגבלות לתכנון": פיתוח נופי או כל פיתוח אחר הנדרש בשטח זה ייעשה בתיאום עם רשות העתיקות ובכפוף לאישורה. נטיעות יעשו בכפוף לאישור רשות העתיקות. כל היתר בשטח זה יתבסס על תכנית שימור ויכלול הוראות לשימור השרידים הארכאולוגיים, תחזוקתם הקבועה ושילובם בפיתוח נופי מוצע כך שיאפשרו את הצגת השרידים לקהל הרחב, כל זאת בכפוף לאישור רשות העתיקות". ד. תנאי למתן היתרי בנייה יהיה הכנת תכנית לשימור השרידים הארכאולוגיים, המצויים בשטח המסומן כ"אתר עתיקות לשימור/ תא שטח 'ב' אזור בעל מגבלות לתכנון", ולתחזוקתם הקבועה כל זאת באישור רשות העתיקות. הבניה עצמה תבוצע בד בבד עם ביצוע עבודות השימור בהתאם לתכנית השימור". ה. יש לכלול בהוראות התכנית בכל מקרה, בפרק 6, את הסעיפים הבאים: יש לכלול בפרק נפרד בהוראות התכנית, תחת הכותרת: "עתיקות", את הסעיפים הבאים: 1. השטח המסומן 'ב' בתשריט (או שפרטי מפורטים להלן) הינו אתר עתיקות המוכרז כדן ויחולו עליו הוראות חוק העתיקות, התשל"ח-1978. 2. כל עבודה בתחום השטח המוגדר כעתיקות, תתואם ותבוצע רק לאחר קבלת אישור מנהל רשות העתיקות, כמתחייב ובכפוף להוראות חוק העתיקות, התשל"ח-1978. 3. במידה ויידרש על ידי רשות העתיקות ביצוע של פעולות מקדימות (פיקוח; חיתוכי בדיקה; חפירת בדיקה; חפירת הצלה; שימור הממצאים באתרם), יבצען היזם במימונו כפי שנקבע בדן ועל פי תנאי רשות העתיקות. 4. בשטח המוגדר במפה 'ב' נתגלו עתיקות המצדיקות שימור בהתאם להוראות חוק העתיקות, התשל"ח-1978 וחוק רשות העתיקות, התשמ"ט-1989, כל הפעולות המתבקשות מהצורך לשמר את העתיקות ייעשו על ידי היזם ועל חשבונו. 5. היה והעתיקות יצריכו שינוי בתכנית הבניה, תהיה הועדה המקומית ו/או המחוזית לפי סמכותה שבדן, רשאית להתיר שינויים בתכנית הבניה ו/או לדרוש תכנית חדשה ובלבד שלא יתווספו עקב שינויים אלה או הגשת התכנית החדשה זכויות בניה או תוספות שמשמעותן פגיעה בקרקע.

מס'	שם/תיאור	הוראות והנחיות רשות העתיקות
ג	וילה רומית ובור החפירה ההיסטורית של ד.בראמקי	א. השטח התחום במפה המצ"ב בקו שחור ומסומן ב'ג', ייועד כשטח פתוח הנגיש לכלל הציבור ולא יותרו בו בנייה או העברת תשתיות מכל סוג, ולא יותרו בו שימושים אינטנסיביים. על אף האמור לגבי ייעוד הקרקע כשטח פתוח, ניתן יהיה לאפשר בו שימושים של פנאי ונופש הכוללים פיתוח אקסטנסיבי בהתאם לתנאים הבאים: ב. יש לסמן את גבולות שטח 'ג' בתשריט התכנית בקו מקווקו כחול, ולהגדירו ע"פ שכבת מבא"ת כ"שטח עתיקות לשימור" (patikot2 צבוע 188) [לחלופין: ניתן להגדירו כתא שטח נפרד או לסמנו כ"שטח בעל מגבלות לתכנון"]. ג. יש לכלול את הסעיף הבא במסמכי התכנית, בפרק 4 תחת היעוד "שצ"פ/שפ"פ": "השטח המסומן כ"שטח עתיקות לשימור/ תא שטח 'ג' שטח בעל מגבלות לתכנון": פיתוח נופי או כל פיתוח אחר הנדרש בשטח זה ייעשה בתיאום עם רשות העתיקות ובכפוף לאישורה. נטיעות יעשו בכפוף לאישור רשות העתיקות. כל היתר בשטח זה יתבסס על תכנית שימור ויכלול הוראות לשימור השרידים הארכיאולוגיים, תחזוקתם הקבועה ושילובם בפיתוח נופי מוצע כך שיאפשרו את הצגת השרידים לקהל הרחב, כל זאת בכפוף לאישור רשות העתיקות". ד. תנאי למתן היתרי בנייה יהיה הכנת תכנית לשימור השרידים הארכיאולוגיים, המצויים בשטח המסומן כ"אתר עתיקות לשימור/ תא שטח 'ג' אזור בעל מגבלות לתכנון", ולתחזוקתם הקבועה כל זאת באישור רשות העתיקות. הבניה עצמה תבוצע בד בבד עם ביצוע עבודות השימור בהתאם לתכנית השימור". ה. יש לכלול בפרק נפרד בהוראות התכנית, תחת הכותרת: "עתיקות", את הסעיפים הבאים: 1. השטח המסומן 'ג' בתשריט (או שפרטיו מפורטים להלן) הינו אתר עתיקות המוכרז כדן ויחולו עליו הוראות חוק העתיקות, התשל"ח-1978. 2. כל עבודה בתחום השטח המוגדר כעתיקות, תתואם ותבוצע רק לאחר קבלת אישור מנהל רשות העתיקות, כמתחייב ובכפוף להוראות חוק העתיקות, התשל"ח-1978. 3. במידה ויידרש על ידי רשות העתיקות ביצוע של פעולות מקדימות (פיקוח; חיתוכי בדיקה; חפירת בדיקה; חפירת הצלה; שימור הממצאים באתרם), יבצען היזם במימונו כפי שנקבע בדן ועל פי תנאי רשות העתיקות. 4. בשטח המוגדר במפה 'ג' נתגלו עתיקות המצדיקות שימור בהתאם להוראות חוק העתיקות, התשל"ח-1978 וחוק רשות העתיקות, התשמ"ט-1989, כל הפעולות המתבקשות מהצורך לשמר את העתיקות ייעשו על ידי היזם ועל חשבונו. 5. היה והעתיקות יצריכו שינוי בתכנית הבניה, תהיה הועדה המקומית ו/או המחוזית לפי סמכותה שבדן, רשאית להתיר שינויים בתכנית הבניה ו/או לדרוש תכנית חדשה ובלבד שלא יתווספו עקב שינויים אלה או הגשת התכנית החדשה זכויות בניה או תוספות שמשמעותן פגיעה בקרקע.
ד	כנסיית המרטיר המהולל	א. השטח התחום במפה המצ"ב בקו שחור ומסומן ב'ד', ייועד כשטח פתוח הנגיש לכלל הציבור ולא יותרו בו בנייה או העברת תשתיות מכל סוג, ולא יותרו בו שימושים אינטנסיביים. על אף האמור לגבי ייעוד הקרקע כשטח פתוח, ניתן יהיה לאפשר בו שימושים של פנאי ונופש הכוללים פיתוח אקסטנסיבי בהתאם לתנאים הבאים: ב. יש לסמן את גבולות שטח 'ד' בתשריט התכנית בקו מקווקו כחול, ולהגדירו ע"פ שכבת מבא"ת כ"שטח עתיקות לשימור" (patikot2 צבוע 188) [לחלופין: ניתן להגדירו כתא שטח נפרד או לסמנו כ"שטח בעל מגבלות לתכנון"]. ג. יש לכלול את הסעיף הבא במסמכי התכנית, בפרק 4 תחת היעוד "שצ"פ/שפ"פ": "השטח המסומן כ"שטח עתיקות לשימור/ תא שטח 'ד' שטח בעל מגבלות לתכנון": פיתוח נופי או כל פיתוח אחר הנדרש בשטח זה ייעשה בתיאום עם רשות העתיקות ובכפוף לאישורה. נטיעות יעשו בכפוף לאישור רשות העתיקות. כל היתר בשטח זה יתבסס על תכנית שימור ויכלול הוראות לשימור השרידים הארכיאולוגיים, תחזוקתם הקבועה ושילובם בפיתוח נופי מוצע כך שיאפשרו את הצגת השרידים לקהל הרחב, כל זאת בכפוף לאישור רשות העתיקות". ד. תנאי למתן היתרי בנייה יהיה הכנת תכנית לשימור השרידים הארכיאולוגיים, המצויים בשטח המסומן כ"אתר עתיקות לשימור/ תא שטח 'ד' אזור בעל מגבלות לתכנון", ולתחזוקתם הקבועה כל זאת באישור רשות העתיקות. הבניה עצמה תבוצע בד בבד עם ביצוע עבודות השימור בהתאם לתכנית השימור". ה. יש לכלול בהוראות התכנית בכל מקרה, בפרק 6, את הסעיפים הבאים: יש לכלול בפרק נפרד בהוראות התכנית, תחת הכותרת: "עתיקות", את הסעיפים הבאים: 1. השטח המסומן 'ד' בתשריט (או שפרטיו מפורטים להלן) הינו אתר עתיקות המוכרז כדן ויחולו עליו הוראות חוק העתיקות, התשל"ח-1978. 2. כל עבודה בתחום השטח המוגדר כעתיקות, תתואם ותבוצע רק לאחר קבלת אישור מנהל רשות העתיקות, כמתחייב ובכפוף להוראות חוק העתיקות, התשל"ח-1978. 3. במידה ויידרש על ידי רשות העתיקות ביצוע של פעולות מקדימות (פיקוח; חיתוכי בדיקה; חפירת בדיקה; חפירת הצלה; שימור הממצאים באתרם), יבצען היזם במימונו כפי שנקבע בדן ועל פי תנאי רשות העתיקות. 4. בשטח המוגדר במפה 'ד' נתגלו עתיקות המצדיקות שימור בהתאם להוראות חוק העתיקות, התשל"ח-1978 וחוק רשות העתיקות, התשמ"ט-1989, כל הפעולות המתבקשות מהצורך לשמר את העתיקות ייעשו על ידי היזם ועל חשבונו. 5. היה והעתיקות יצריכו שינוי בתכנית הבניה, תהיה הועדה המקומית ו/או המחוזית לפי סמכותה שבדן, רשאית להתיר שינויים בתכנית הבניה ו/או לדרוש תכנית חדשה ובלבד שלא יתווספו עקב שינויים אלה או הגשת התכנית החדשה זכויות בניה או תוספות שמשמעותן פגיעה בקרקע.

מס'	שם/תיאור	הוראות והנחיות רשות העתיקות
ה	גבעת המקוואות	א. השטח התחום במפה המצ"ב בקו שחור ומסומן ב'ה', ייועד כשטח פתוח הנגיש לכלל הציבור ולא יותרו בו בנייה או העברת תשתיות מכל סוג, ולא יותרו בו שימושים אינטנסיביים. על אף האמור לגבי ייעוד הקרקע כשטח פתוח, ניתן יהיה לאפשר בו שימושים של פנאי ונופש הכוללים פיתוח אקסטנסיבי בהתאם לתנאים הבאים: ב. יש לסמן את גבולות שטח 'ה' בתשריט התכנית בקו מקווקו כחול, ולהגדירו ע"פ שכבת מבא"ת כ"שטח עתיקות לשימור" (2patikotצבע 188) [לחלופין: ניתן להגדירו כתא שטח נפרד או לסמנו כ"שטח בעל מגבלות לתכנון"]. ג. יש לכלול את הסעיף הבא במסמכי התכנית, בפרק 4 תחת היעוד "שצ"פ/שפ"פ": "השטח המסומן כ"שטח עתיקות לשימור/ תא שטח 'ה' שטח בעל מגבלות לתכנון": פיתוח נופי או כל פיתוח אחר הנדרש בשטח זה ייעשה בתיאום עם רשות העתיקות ובכפוף לאישורה. נטיעות יעשו בכפוף לאישור רשות העתיקות. כל היתר בשטח זה יתבסס על תכנית שימור ויכלול הוראות לשימור השרידים הארכיאולוגיים, תחזוקתם הקבועה ושילובם בפיתוח נופי מוצע כך שיאפשרו את הצגת השרידים לקהל הרחב, כל זאת בכפוף לאישור רשות העתיקות". ד. תנאי למתן היתרי בנייה יהיה הכנת תכנית לשימור השרידים הארכיאולוגיים, המצויים בשטח המסומן כ"אתר עתיקות לשימור/ תא שטח 'ה' אזור בעל מגבלות לתכנון", ולתחזוקתם הקבועה כל זאת באישור רשות העתיקות. הבניה עצמה תבוצע בד בבד עם ביצוע עבודות השימור בהתאם לתכנית השימור". ה. יש לכלול בהוראות התכנית בכל מקרה, בפרק 6, את הסעיפים הבאים: יש לכלול בפרק נפרד בהוראות התכנית, תחת הכותרת: "עתיקות", את הסעיפים הבאים: 1. השטח המסומן 'ה' בתשריט (או שפרטיו מפורטים להלן) הינו אתר עתיקות המוכרז כד"ן ויחולו עליו הוראות חוק העתיקות, התשל"ח-1978. 2. כל עבודה בתחום השטח המוגדר כעתיקות, תתואם ותבוצע רק לאחר קבלת אישור מנהל רשות העתיקות, כמתחייב ובכפוף להוראות חוק העתיקות, התשל"ח – 1978. 3. במידה ויידרש על ידי רשות העתיקות ביצוע של פעולות מקדימות (פיקוח; חיתוכי בדיקה; חפירת בדיקה; חפירת הצלה; שימור הממצאים באתר), יבצען היזם במימונו כפי שנקבע בד"ן ועל פי תנאי רשות העתיקות. 4. בשטח המוגדר במפה 'ה' נתגלו עתיקות המצדיקות שימור בהתאם להוראות חוק העתיקות, התשל"ח – 1978 וחוק רשות העתיקות, התשמ"ט – 1989, כל הפעולות המתבקשות מהצורך לשמר את העתיקות ייעשו על ידי היזם ועל חשבונו. 5. היה והעתיקות יצריכו שינוי בתכנית הבניה, תהיה הועדה המקומית ו/או המחוזית לפי סמכותה שבד"ן, רשאית להתיר שינויים בתכנית הבניה ו/או לדרוש תכנית חדשה ובלבד שלא יתווספו עקב שינויים אלה או הגשת התכנית החדשה זכויות בניה או תוספות משמעותן פגיעה בקרקע.
ו	מנזר ביזנטי-47	א. השטח התחום במפה המצ"ב בקו שחור ומסומן ב'ו', ייועד כשטח פתוח הנגיש לכלל הציבור ולא יותרו בו בנייה או העברת תשתיות מכל סוג, ולא יותרו בו שימושים אינטנסיביים. על אף האמור לגבי ייעוד הקרקע כשטח פתוח, ניתן יהיה לאפשר בו שימושים של פנאי ונופש הכוללים פיתוח אקסטנסיבי בהתאם לתנאים הבאים: ב. יש לסמן את גבולות שטח 'ו' בתשריט התכנית בקו מקווקו כחול, ולהגדירו ע"פ שכבת מבא"ת כ"שטח עתיקות לשימור" (2patikotצבע 188) [לחלופין: ניתן להגדירו כתא שטח נפרד או לסמנו כ"שטח בעל מגבלות לתכנון"]. ג. יש לכלול את הסעיף הבא במסמכי התכנית, בפרק 4 תחת היעוד "שצ"פ/שפ"פ": "השטח המסומן כ"שטח עתיקות לשימור/ תא שטח 'ו' שטח בעל מגבלות לתכנון": פיתוח נופי או כל פיתוח אחר הנדרש בשטח זה ייעשה בתיאום עם רשות העתיקות ובכפוף לאישורה. נטיעות יעשו בכפוף לאישור רשות העתיקות. כל היתר בשטח זה יתבסס על תכנית שימור ויכלול הוראות לשימור השרידים הארכיאולוגיים, תחזוקתם הקבועה ושילובם בפיתוח נופי מוצע כך שיאפשרו את הצגת השרידים לקהל הרחב, כל זאת בכפוף לאישור רשות העתיקות". ד. תנאי למתן היתרי בנייה יהיה הכנת תכנית לשימור השרידים הארכיאולוגיים, המצויים בשטח המסומן כ"אתר עתיקות לשימור/ תא שטח 'ו' אזור בעל מגבלות לתכנון", ולתחזוקתם הקבועה כל זאת באישור רשות העתיקות. הבניה עצמה תבוצע בד בבד עם ביצוע עבודות השימור בהתאם לתכנית השימור". ה. יש לכלול בהוראות התכנית בכל מקרה, בפרק 6, את הסעיפים הבאים: יש לכלול בפרק נפרד בהוראות התכנית, תחת הכותרת: "עתיקות", את הסעיפים הבאים: 1. השטח המסומן 'ו' בתשריט (או שפרטיו מפורטים להלן) הינו אתר עתיקות המוכרז כד"ן ויחולו עליו הוראות חוק העתיקות, התשל"ח-1978. 2. כל עבודה בתחום השטח המוגדר כעתיקות, תתואם ותבוצע רק לאחר קבלת אישור מנהל רשות העתיקות, כמתחייב ובכפוף להוראות חוק העתיקות, התשל"ח – 1978. 3. במידה ויידרש על ידי רשות העתיקות ביצוע של פעולות מקדימות (פיקוח; חיתוכי בדיקה; חפירת בדיקה; חפירת הצלה; שימור הממצאים באתר), יבצען היזם במימונו כפי שנקבע בד"ן ועל פי תנאי רשות העתיקות. 4. בשטח המוגדר במפה 'ו' נתגלו עתיקות המצדיקות שימור בהתאם להוראות חוק העתיקות, התשל"ח – 1978 וחוק רשות העתיקות, התשמ"ט – 1989, כל הפעולות המתבקשות מהצורך לשמר את העתיקות ייעשו על ידי היזם ועל חשבונו. 5. היה והעתיקות יצריכו שינוי בתכנית הבניה, תהיה הועדה המקומית ו/או המחוזית לפי סמכותה שבד"ן, רשאית להתיר שינויים בתכנית הבניה ו/או לדרוש תכנית חדשה ובלבד שלא יתווספו עקב שינויים אלה או הגשת התכנית החדשה זכויות בניה או תוספות משמעותן פגיעה בקרקע.

מס'	שם/תיאור	הוראות והנחיות רשות העתיקות
1	גת	א. השטח התחום במפה המצ"ב בנקודה/פוליגון אדומים ומסומן בספרות, הינו ממצא ארכאולוגי ו/או שריד עתיק שטרם נחקר. ב. יש לכלול בהוראות התכנית בכל מקרה, בפרק 6, את הסעיפים הבאים: יש לכלול בפרק נפרד בהוראות התכנית, תחת הכותרת: "עתיקות", את הסעיפים הבאים: 1. השטח המסומן בתשריט בנקודה/פוליגון אדומים ומסומן בספרות הינו אתר עתיקות המוכרז כדין ויחולו עליו הוראות חוק העתיקות, התשל"ח-1978. 2. כל עבודה בתחום השטח המוגדר כעתיקות, תתואם ותבוצע רק לאחר קבלת אישור מנהל רשות העתיקות, כמתחייב ובכפוף להוראות חוק העתיקות, התשל"ח-1978. 3. במידה ויידרש על ידי רשות העתיקות ביצוע פעולות שונות (פיקוח; חיתוכי בדיקה; חפירת בדיקה; חפירת הצלה; שימור הממצאים באתרם), יבצען הזים במימונו כפי שנקבע בדיון ועל פי תנאי רשות העתיקות. 4. בשטח המוגדר במפה בנקודה/פוליגון אדומים ומסומן בספרות, נתגלו עתיקות שטרם נחקרו ונחפרו, באם יימצאו ממצאים המצדיקים שימור בהתאם להוראות חוק העתיקות, התשל"ח-1978 וחוק רשות העתיקות, התשמ"ט-1989, ייעשו על ידי הזים ועל חשבונו כל הפעולות המתבקשות מהצורך לשמר את העתיקות. 5. היה והעתיקות יצריכו שינוי בתכנית הבניה, תהיה הועדה המקומית ו/או המחוזית לפי סמכותה שבדין, רשאית להתיר שינויים בתכנית הבניה ו/או לדרוש תכנית חדשה ובלבד שלא יתווספו עקב שינויים אלה או הגשת התכנית החדשה זכויות בניה או תוספות משמעותן פגיעה בקרקע.
2	מתקן חצוב	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
3	בור מים חצוב	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
4	גת	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
5	בור מים חצוב	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
6	מער/חלל תת קרקעי.	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
7	בור מים חצוב	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
8	מקווה חצוב	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
9	בור מים חצוב	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
10	בור מים חצוב	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
11	בור מים חצוב	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
12	מער/חלל תת קרקעי.	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
13	בור מים חצוב	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
14	בור מים חצוב	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
15	מער/חלל תת קרקעי.	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
16	מער/חלל תת קרקעי.	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
17	מחצבה	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
18	בור מים חצוב	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
19	מבנה ובור מים חצוב	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
20	מתקן חצוב	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
21	בור מים חצוב	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
22	בור מים חצוב	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
23	בור מים חצוב	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל

מס'	שם/תיאור	הוראות והנחיות רשות העתיקות
24	קיר בנוי	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
25	מחצבה	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
26	מערות ומתקנים חצובים	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
27	מתקן חצוב	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
28	קיר בנוי	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
29	מערת קולומבריום	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
30	בור מים חצוב	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
31	מערה/חלל תת קרקעי.	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
33	מערה/חלל תת קרקעי.	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
34	מקווה חצוב	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
35	מערה/חלל תת קרקעי.	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
36	מערת קבורה וחצר גדולה	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
37	בור מים חצוב	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
38	מתקן חצוב	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
39	מתקן חצוב	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
40	מחצבה	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
41	מערת קבורה סמוך לגבעת המקוואות. תועדה במסגרת חפירה A7766	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
100	קבר/אתר החשוד כקבר. כולל מבנה הלכתי קיים	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
101	קבר/אתר החשוד כקבר. כולל מבנה הלכתי קיים.	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
102	קבר/אתר החשוד כקבר	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
103	קבר/אתר החשוד כקבר	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
104	קבר/אתר החשוד כקבר	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
105	קבר/אתר החשוד כקבר	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
106	קבר/אתר החשוד כקבר	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מס'	שם/תיאור	הוראות והנחיות רשות העתיקות
308	קבר/אתר החשוד כקבר.	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
309	קבר/אתר החשוד כקבר.	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
310	קבר/אתר החשוד כקבר.	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
311	קבר/אתר החשוד כקבר.	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
312	קבר/אתר החשוד כקבר.	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
313	קבר/אתר החשוד כקבר.	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
314	קבר/אתר החשוד כקבר.	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
315	קבר/אתר החשוד כקבר.	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
316	קבר/אתר החשוד כקבר.	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
317	קבר/אתר החשוד כקבר.	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
318	קבר/אתר החשוד כקבר.	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל
319	קבר/אתר החשוד כקבר.	באתר זה חלות אותן ההוראות הכתובות והחלות באתר שמספרו 1. יש להעתיק ולקיים את ההנחיות הכתובות לעיל

ז. מקורות

- טל, ש. וקיסלביץ, ש. (2018). "גבעת המקוואות": יישוב יהודי מהתקופה הרומית בשולי בית נטיף, מחקרי ארץ יהודה- אסופת מאמרים לזכרו של דוד עמית- קובץ ב'. בית ספר שדה כפר עציון.
- טל, ש. שלו, ע. קיסלביץ, ש. וקליין, א. (2019). חידושים בתפרוסת מערכות המסתור מימי מרד בר כוכבא בסביבות חורבת בית נטיף. מחקרי יהודה ושומרון כח(2): עמ' 141-164.
- מינהל שימור רשות העתיקות. (2011). רמת בית שמש, רובע ה', עקרונות תכנון ראשוניים לאתרי עתיקות, בית נטיף. ירושלים: רשות העתיקות.
- גורסקי, א. (2011). סקר ארכאולוגי- דרום מזרח בית שמש. דרום מזרח בית שמש תכנית שלדית. קשת מ.כ. ניהול פרויקטים בע"מ.
- סטורצ'ן, ב. (2021). רמת בית שמש, חורבת בית נטיף. חדשות ארכאולוגיות. גיליון 133 לשנת 2021. באתר: http://www.hadashot-esi.org.il/report_detail.aspx?id=26068&mag_id=133
- Dagan, Y. (2010). *The Ramat Bet Shemesh Regional Project: The Gazetteer*, IAA Reports No.46, Israel Antiquities Authority, Jerusalem. Pg. 248-254.
- Dagan Y. 2011. *The Ramat Bet Shemesh Regional Project: Landscapes of Settlement: From Paleolithic to the Ottoman Periods*, IAA Reports No.47. Jerusalem.
- Storch B. Albag R. (2019). *Illuminating the Mysterious: Digitally Reconstructing Natural Light in Byzantine Pilgrimage Crypts of the Holy Land*. In: J. Uziel, Y. Gadot, Y. Zelinger, O. Peleg-Barkat and O. Gutfeld eds. *New Studies in the Archaeology of Jerusalem and its Region: Collected Papers XIII*. Jerusalem. Pp 57*-74*.
- Storch B. (2021). A Glorious Church for a Mysterious Martyr. BAR 47/3: 30-39.
- Tal, S., Storch B., Kisilevitz, S., Kleiman, S. (2018). Closing the Gap: New Light on the Rural Settlement in the Shephelah during the Transition between the Late Bronze Age and the Iron Age, *New Studies in the Archaeology of Jerusalem*.

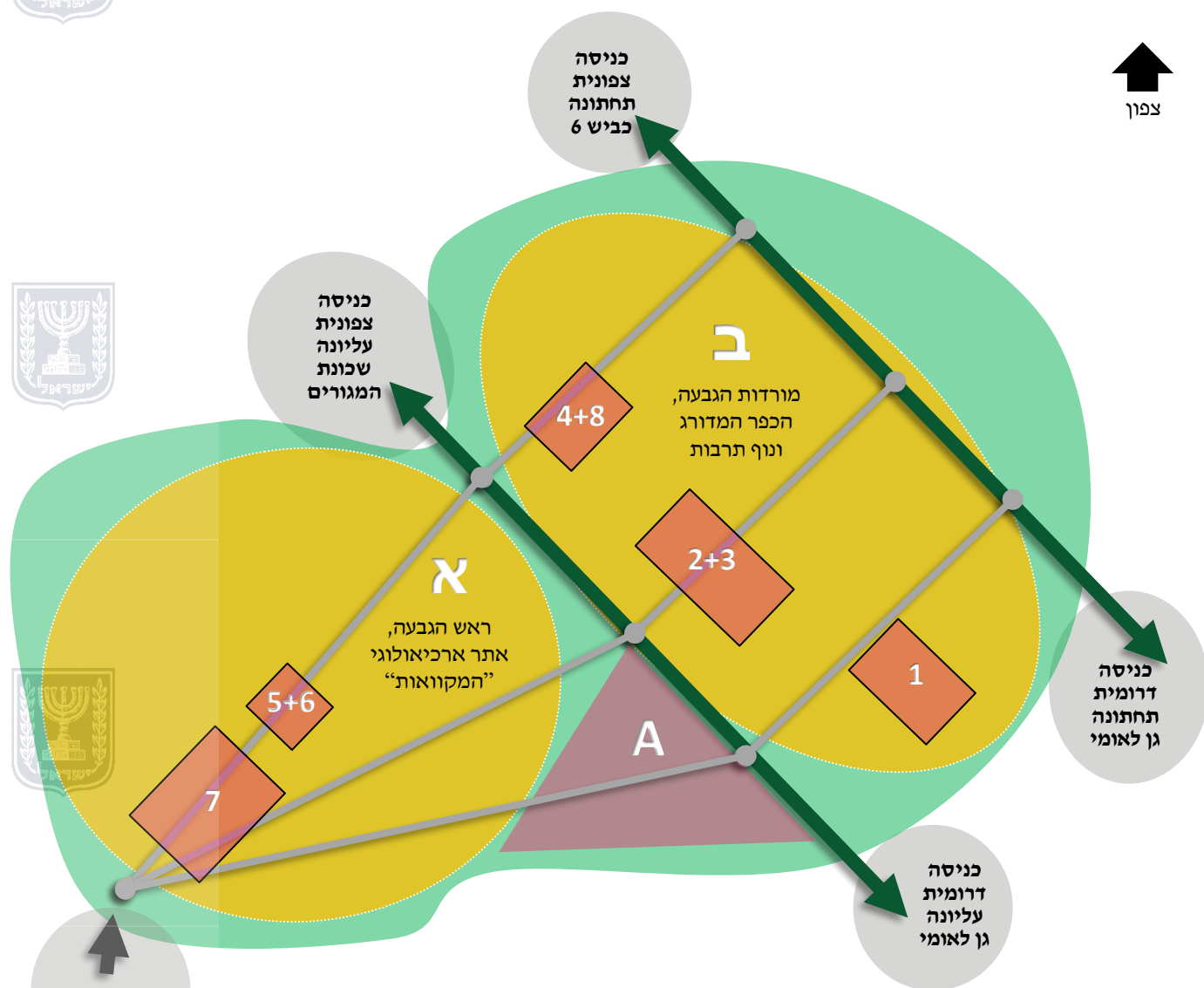

ארכיונים:

- ספריית המפות, המחלקה לגאוגרפיה, האוניברסיטה העברית.
- ספריית צילומי האוויר, המחלקה לגאוגרפיה, האוניברסיטה העברית.
- מפ"י- מרכז מיפוי ישראל

ח. נספח 1: תכנון 'גבעת המקוואות': תפיסת תכנון והנחיות

ח.1. סכמת הביקור באתר 'גבעת המקוואות':

מפתח מוקדי ביקור:

1. שרידי מבנים מדורגים מהתקופה הלניסטית
2. שרידי מתקנים מהתקופה הביזנטית
3. תצפית השומרה
4. הצצה אל מערת הקבורה
5. מערה
6. מתקנים חקלאיים
7. אזור המקוואות- כיתה פתוחה מוצלת
8. מערה ודיר
- A. מתחם אקסטנסיבי-רחבה וגן משחק

מקרא:

- מתחם לשימור
- שטח טבע ונוף
- רחבת כניסה ופארק משחק
- מוקדים ארכאולוגיים
- דרך ראשית מוצעת באתר
- שבילי סיור מקשרים באתר

ח.2. פיתוח ושימור במוקדי הביקור המוצעים :

שם	אפיון אזורי הביקור	תוכן המוקד	הפעולות הנדרשות	רמת הפיתוח
א	מתחם ראש הגבעה, הכולל את "גבעת המקוואות", בחלקו הדרום-מערבי של האתר	כיתה פתוחה לגילוי שימושי חללי תת-הקרקע לאורך התקופות באתר. טיול והצצה אל פתחי בורות ופירים, וירידה לשלושה חדרי טבילה חצובים בסלע.	השלמת קירות. ייצוב קירות ואיטום ראש קירות. השלמה ושחזור של טרסות. יצירת שבילים. הסרת צמחייה בתוואי הדרך והשבילים. תוספת צמחייה מקומית. הצבת שלטי הסבר. יצירת מדרכים, מעקות וכד' לפי תכנון מפורט לכל מוקד ביקור.	אקסטנסיבית
	מתחם מורדות הגבעה, הכולל את "הכפר המדורג", בחלקו הצפון-מזרחי של האתר	הצגת ייחודיות הבנייה המדורגת- מפלסי מגורים מדורגים ותת-קרקעיים בתקופה ההלניסטית. הדירוג בסלע יומחש באמצעות תצפית מן הגובה, והצצה אל מערת קבורה חצובה.		
1	שרידי מבנים מדורגים מהתקופה ההלניסטית	ביקור בין מפלסי המבנה הצפוני המדורג בתנועה חופשית ביניהם והדגמת שימושיהם השונים. תנועה באמצעות המדרגות החצובות הקיימות, ובעזרת מילוי אדמה. פינת כינוס ושיבה מוצלת. תוואי הביקור יקיף את המבנה ותאפשר חצייתו.	השלמות חפירה. הסרת צמחייה. ייצוב קירות, שיקום התמוטטויות והשבת מפולות למקומן, איטום ראש קירות. מילוי אדמה, יצירת מדרכים, שתילת שיחים. הצבת שילוט והתקנת מעקות.	אקסטנסיבית
2	שרידי מתקנים מהתקופה הביזנטית	ביקור באזור מתקנים חקלאיים, שקתות שתיה לבהמות. כיתה ללימוד והמחשה.	הסרת צמחייה. ייצוב קירות. איטום ראש קירות. הצבת שילוט. יצירת מדרכים ומדרגות. שתילת שיחים.	
3	תצפית השומרה	התרשמות ממבנה האחסון וטיפוס לנקודת תצפית.	הסרת צמחייה. ייצוב קירות. הצבת שילוט. יצירת מדרכים, שתילת שיחים.	
4	הצצה אל מערת הקבורה	הצצה מבעד לפתח המערה, וזיהוי גומחות החצובות בה.	הסרת צמחייה. ייצוב קירות. מילוי אדמה. סירוג פתח המערה. הצבת שילוט. יצירת מדרכים ומדרגות. שתילת שיחים.	
5	מערה	ביקור בהיקף המערה והצצה מבעד לפתח.	הסרת צמחייה. ייצוב קירות. סירוג פתח. יצירת מדרכים.	
6	מתקנים חקלאיים	הדגמת החיים החקלאיים בגבעה ועדות לנוף התרבות שהשתמר.	הסרת צמחייה. ייצוב ושיקום קירות. השלמת מישקים. יצירת מדרכים.	
7	אזור המקוואות- כיתה פתוחה מוצלת	המוקד המרכזי באתר. מסלול ביקור חופשי מעל פני הסלע בו יתגלה ריבוי הפתחים החצובים, ותתאפשר הצצה לבורות וירידה ל-3 חדרי טבילה. שילוט יתאר את החללים התת-קרקעיים. שחזור טרסות ופני קרקע שהתקיימו באתר טרם חפירתו.	הסרת צמחייה. ייצוב קירות. מילוי אדמה. שתילת צמחייה. סירוג פתחים. יצירת מדרכים. יצירת טרסות. הסדרת מקומות ישיבה. הצבת שילוט. התקנת מעקות.	
8	מערה ודיר	ביקור במערה ובסביבתה, תיחום דיר לבעלי חיים.	הסרת צמחייה. ייצוב ושיקום קירות. השלמת מישקים. יצירת מדרכים. סירוג פתח.	
A	מתחם כניסה ופארק משחק נושאי	רחבת כניסה הכוללת פינות ישיבה - להדרכה ומנוחה - מוצלות, וגן משחקים נושאי במוטיב המקוואות החצובות, מחילות המסתור וגומחות הזחילה.	עבודות פיתוח בקרקע. העברת תשתיות מים, חשמל וכד'. שילוב תאורה וריהוט רחוב. התקנת הצללה. שתילה ונטיעות. התקנת מתקני משחק המאפשרים זחילה וטיפוס בין מפלסים שונים.	אינטנסיבית
	דרכים ראשיות - טיול בדרך ההיסטורית	תוואי הדרך ההיסטורית מייצר צירי הליכה החוצים בין המתחמים, ומקשרים את האתר לשכונה.	הסרת צמחייה. ייצוב ושיקום קירות. איטום ראשי קירות. השלמת מישקים. השלמת קירות והשבת מפולות. יצירת מדרכים. הצבת שילוט.	אקסטנסיבית

ח.3. תכנית מוצעת לשימור ופיתוח האתר :

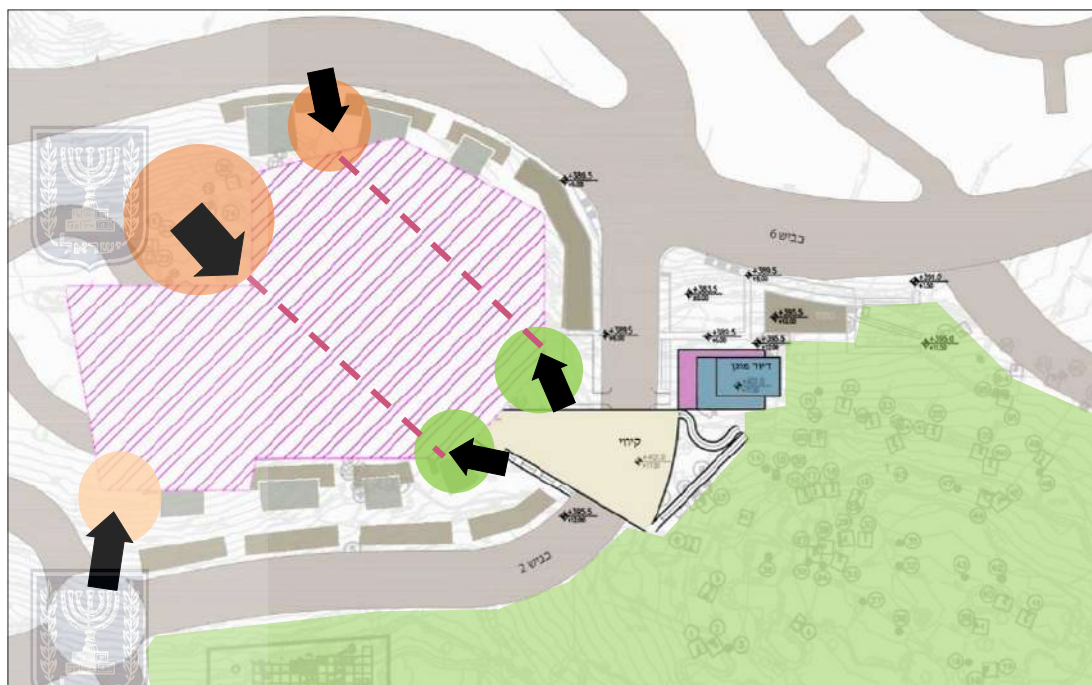
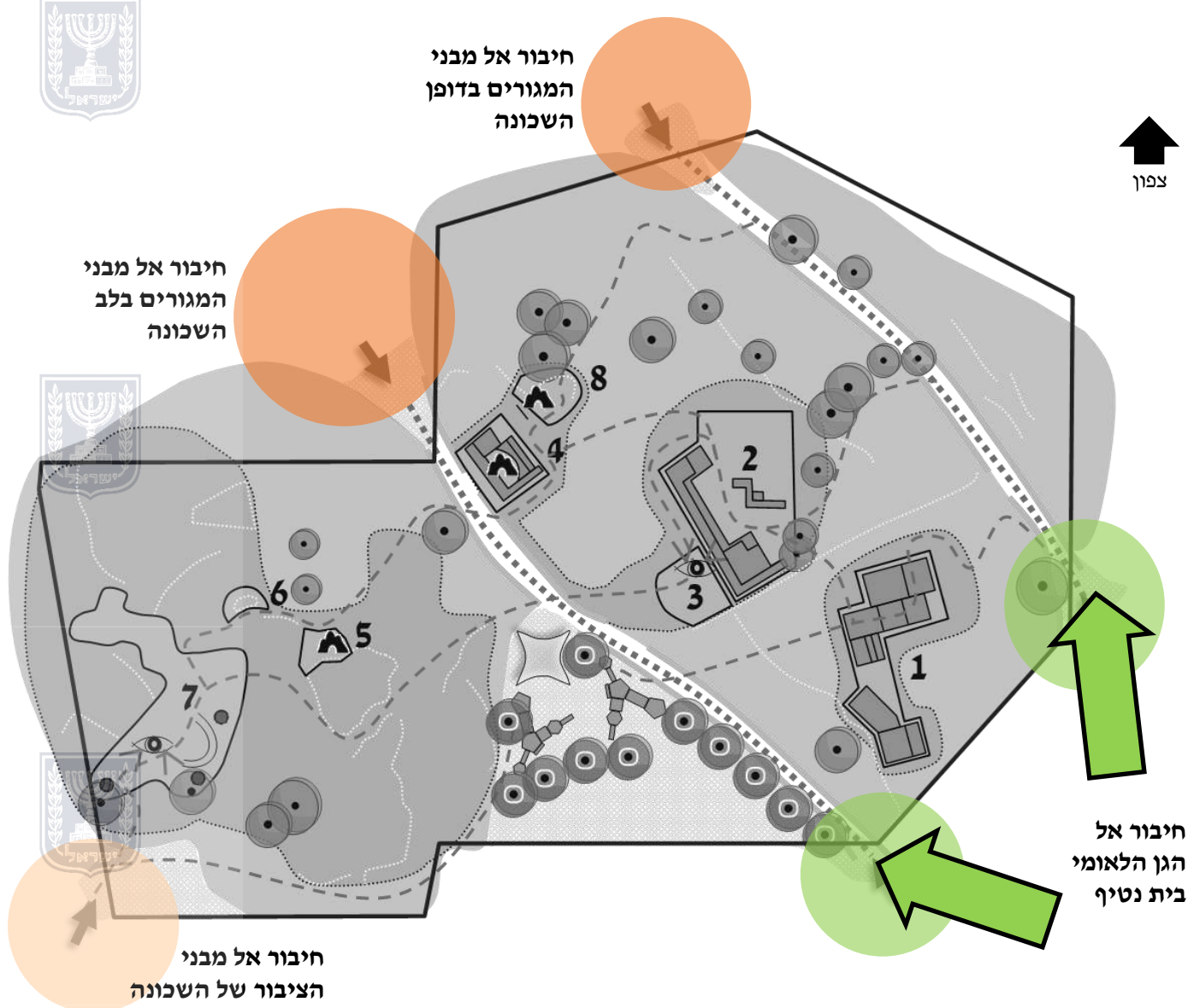
מוקדי ביקור מוצעים :

1. שרידי מבנים מדורגים מהתקופה הלניסטית
2. שרידי מתקנים מהתקופה הביזנטית
3. תצפית השומרה
4. הצצה אל מערת הקבורה
5. מערה
6. מתקנים חקלאיים
7. אזור המקוואות- כיתה פתוחה מוצלת
8. מערת הדיר

מקרא:			
שטח טבע עירוני	●	מקוואות פתוחים לביקור	דרך ראשית בתוואי היסטורי
מתחמי ביקור ושהייה	■	טראסות וגדרות אבן	שביל ביקור מוצע
מוקד ארכיאולוגי	1	מוקדים לביקור	אלמנט הצללה
שרידי מבנים/מתקנים	●	עצים לשימור	כניסה
רחבת התקהלות ומשחק	●	נטיעות עצים חדשות	תצפית
			מערה

ח. חיבור האתר לסביבתו הטבעית והמתוכננת:

כניסות למתחם על גבי תכנית מעודכנת לשכונה:

הכניסות הדרומיות מכיוון הגן הלאומי יקושרו אל תוואי הדרך ההיסטורית העוברת בשצ"פ. הדרכים חוצות את השצ"פ ומובילות אל הכניסות הצפוניות מלב שכונת המגורים.

ח.5. שימור ופיתוח מוקדי הביקור המוצעים :

מסלול הביקור יחצה בין המתחמים, ויעבור בין מוקדיהם השונים. רשת שבילי מסלול הביקור תאפשר כניסה ויציאה מנקודות שונות מהיקף האתר, לביקור מלא ומקיף או חלקי.

מתחמי האתר :

א. 'גבעת המקוואות'

מתחם 'גבעת המקוואות', בחלקו הדרום-מערבי של האתר, יהווה כיתה פתוחה ללימוד השימושים השונים בחללים התת-קרקעיים לאורך התקופות, ויאפשר טיול והצצה אל פתחי בורות ופירים, וירידה לשלושה חדרי טבילה חצובים בסלע.

ב. 'הכפר המדורג'

מתחם מורדות הגבעה, הכולל את 'הכפר המדורג', בחלקו הצפון-מזרחי של האתר. 'הכפר המדורג' יציג את ייחודיות הבנייה המדורגת החצובה בסלע, העושה שימוש בטופוגרפיה הטבעית ליצירת מפלסי מגורים מדורגים ותת-קרקעיים עוד בתקופה ההלניסטית. הדירוג בסלע יומחש באמצעות תצפית מן הגובה, והצצה אל מערת קבורה חצובה.

תנועה באתר על בסיס הדרכים ההיסטוריות.

שבילי הביקור המרכזיים באתר יהיו וישמרו את תוואי הדרכים ההיסטוריות. שבילים אלו יחצו את האתר ויחברו בין המקודים והמתחמים השונים ויובילו לכניסות אל המקום מצפון, דרום ומערב.

פעולות שימור נדרשות: הסרת צמחייה משרידי הקירות התוחמים את הדרך ומנתיב ההליכה. ייצוב הקירות ושיקום התמוטטויות. איטום ראשי קירות. השלמת מישקים. השלמת קירות והשבת מפולות על פי התוואי ההיסטורי.

פעולות הסדרה לביקור: הסדרת הדרכים למעבר ויישום מצע מתאים. הצבת שילוט הסבר והכוונה לאורך הדרכים.

מוקד 1: שרידי מבנים מדורגים מהתקופה ההלניסטית. רמת פיתוח: אקסטנסיבית

חווית הביקור: ביקור ושהייה בין מפלסי המבנה המדורג באופן חופשי. הדגמת שימושיהם השונים. המעבר בין המפלסים השונים יעשה באמצעות מדרגות חצובות קיימות וכן מילוי אדמה וצמחייה. במפלס האמצעי תתאפשר ישיבה מוצלת ונעימה. הביקור באתר אף יקיף את המבנה ויאפשר כניסה ויציאה מן המפלס העליון והתחתון.

פעולות שימור נדרשות: השלמות חפירה לחשיפת המפלסים במלואם (בחיבור בין שני מוקדי החפירה שהושלמה באופן חלקי). הסרת צמחייה משרידי הקירות, המבנים, הרצפות והמתקנים. ייצוב קירות, שיקום התמוטטויות והשבת מפולות למקומן, איטום ראש קירות.

פעולות נדרשות להסדרת המקום לביקור: מילוי אדמה, יצירת מדרכי מצעים מהודקים, שתילת שיחים להגבלת תנועה וגישור מעל מפלסי גובה. עקירת עץ שקד יבש והסרת שורשים חשופים. הסרת מטפס מעץ בוגר קיים. הצבת שילוט והתקנת מעקות.

תכנית עקרונית לשימור והצגת שרידי מבנים מדורגים:

חווית הביקור באתר- הדמיה:

מוקד 2: שרידי מתקנים מהתקופה הביזנטית. רמת פיתוח: אקסטנסיבית

חווית הביקור: שיטוט בין מתקנים חקלאיים ואזור לימוד והמחשה המאפשר ישיבה בכיתה פתוחה מדורגת לאורך הקירות ההיסטוריים.

פעולות שימור נדרשות: הסרת צמחייה משרידי קירות. ייצוב הקירות ושיקומם. איטום ראש קירות. **פעולות נדרשות להסדרת המקום לביקור:** הצבת שילוט. יצירת מדרכי מצעים מהודקים סביב האתר, ומדרגות המקשרות בין המפלס העליון והתחתון. שתילת שיחים להגבלת תנועה בין הפרשי גובה גדולים.

מוקד 3: תצפית השומרה. רמת פיתוח: אקסטנסיבית

חווית הביקור: תצפית לעיר רמת בית שמש ולבית נטיף וצפונה. ביקור בשומרה עתיקה.

פעולות שימור נדרשות: הסרת צמחייה משרידי קירות השומרה ובהיקפה. ייצוב הקירות ושיקומם.

פעולות נדרשות להסדרת המקום לביקור: הצבת שילוט. יצירת מדרכים ממצעים מהודקים, שתילת שיחים נמוכים לריכוך הפרשי גובה במזרח.

מוקד 4: מערת הקבורה. רמת פיתוח: אקסטנסיבית

חווית הביקור: שימוש בחצר המערה כאזור ישיבה והתכנסות, בחלל בור הכבשן, הביקור יכלול אפשרות להצצה אל תוך פתח המערה, וזיהוי גומחות החצובות בה. מחוץ לפתח המערה יוצב שילוט על שימושי המערה החצובה לקבורה ובהמשך ככבשן או תנור.

פעולות שימור נדרשות: הסרת צמחייה משרידי קירות ורצפות. ייצוב קירות והשלמת מישקים.

פעולות נדרשות להסדרת המקום לביקור: מילוי בור הכבשן באדמה עד לגובה בטיחותי מתאים המאפשר ישיבה נוחה בחצר פתח המערה. סירוג פתח המערה והתקנת מנעול. הצבת שילוט הסבר. שתילת שיחים להגבלת תנועה בין הפרשי גובה גדולים.

חווית הביקור באתר- הדמיה:

מוקד 5: מערה (פתח מוסווה או חסום). רמת פיתוח: אקסטנסיבית.

חווית הביקור: ביקור בהיקף המערה והצצה מבעד לפתח.

פעולות שימור נדרשות: הסרת צמחייה. ייצוב קירות, סירוג פתח.

פעולות נדרשות להסדרת המקום לביקור: התווית שביל גישה.

מוקד 6: מתקנים חקלאיים. רמת פיתוח: אקסטנסיבית.

חווית הביקור: שימוש בגדרות אבן קיימים כמקום התכנסות סגור ומוגן. המחשת חיי היומיום החקלאיים הקדומים באתר ותצפית לנופי התרבות במקום.

פעולות שימור נדרשות: הסרת צמחייה. ייצוב קירות, שיקום התמוטטויות והשבת מפולות למקומן. השלמת מישקים.

פעולות נדרשות להסדרת המקום לביקור: הסדרת רחבת עפר מהודק. התקנת שילוט הסבר מתאים.

מוקד 7: אזור המקוואות- כיתה פתוחה מוצלת ואזור שיטוט חופשי. רמת פיתוח: אקסטנסיבית.

מתחם המקוואות הינו בעל חשיבות מרכזית באתר המתוכנן, אולם מצבו כיום בתום החפירות הארכאולוגיות אינו מאפשר תנועה בטיחותית או נגישה במתחם- האתר נותר כאזור צחיח בעל פני סלע חשופים וללא כל הקשר טבעי-תרבותי. גדרות האבן והטראסות, שרידי המבנים העתיקים וצמחיית הבוסתנים שהיוו חלקים מהותיים מהמכלול הנופי-תרבותי של המקום טרם החפירות הארכאולוגיות- אינם. והאתר נראה בעל 'פני ירח' מחורר וקירח. **כדי לאפשר טיול ושיטוט באתר מוצע לרכז את מופע פני הקרקע, ולשחזר באופן מרומז את נופ התרבות שהוסר.** לשם כך נדרשות עבודות שיקום פני השטח באמצעות מילויי אדמה, תוספות נקודתיות של קירות טראסה נמוכים, סירוג פתחים ועוד. פעולות אלו נועדו להכשיר את האתר ולהנגישו לביקור ושיטוט על פני הקרקע, תוך שילוט והצגת המערכות התת-קרקעיות המורכבות. שיקום רגיש של נופי התרבות באתר, ידגיש וישיב את הנוף הטבעי המרשים של המקום לתועלת תושבי השכונה, המבקרים והשוהים באתר.

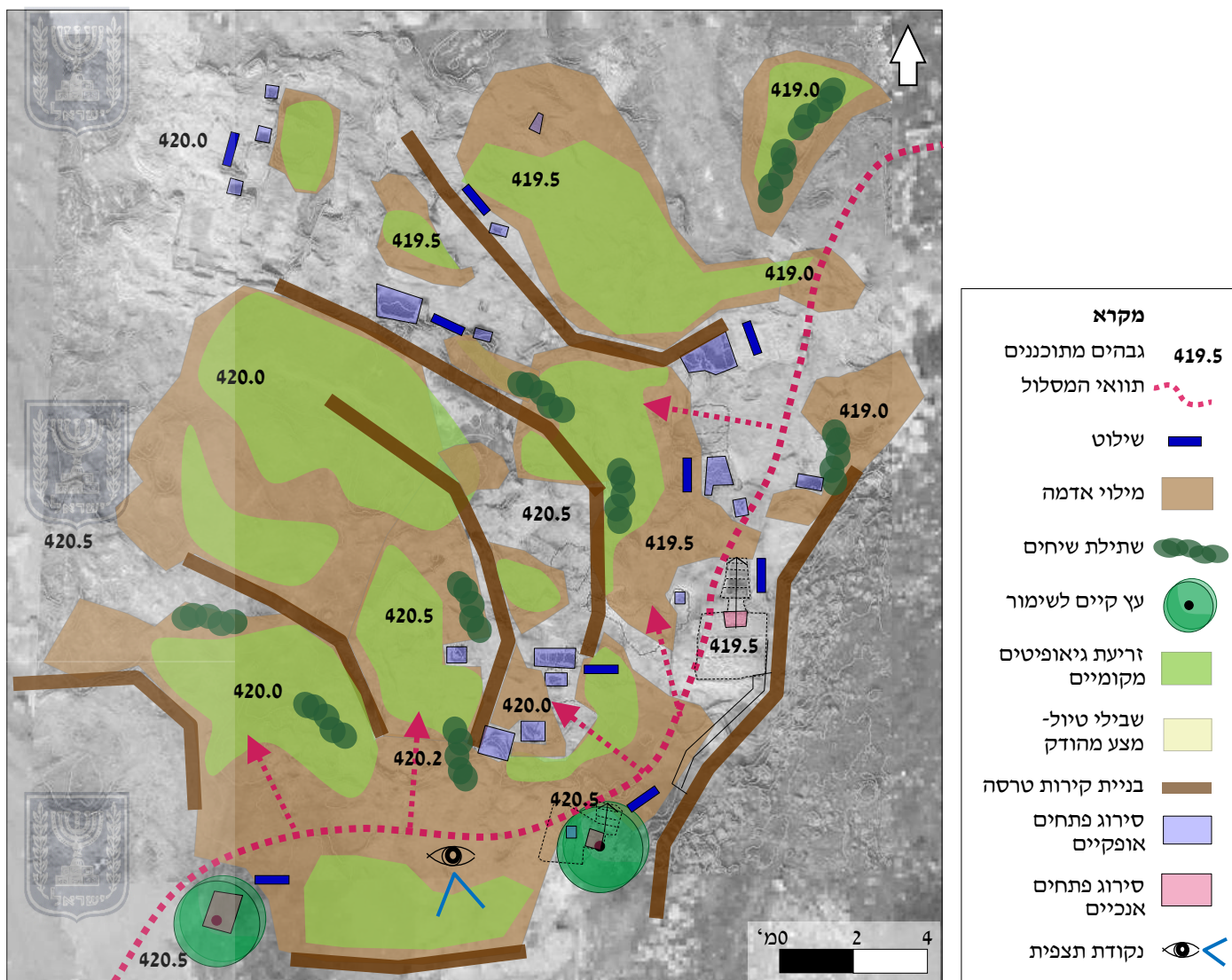
חווית הביקור: מרכז הביקור באתר- ביקור חוויתי ביישוב הקדום דרך שרידיו החצובים- המקוואות. הביקור ייעשה ב2 מפלסים: על פני השטח ומתחת לפני הקרקע בחללים החצובים: מקוואות, בורות מים, ומחילות מסתור. בשיטוט חופשי מעל פני הסלע יתגלה ריבוי הפתחים החצובים, ותתאפשר הצצה לבורות מלמעלה וירידה ל-3 חדרי טבילה. שילוט יתאר את החללים התת קרקעיים ושימושיהם השונים לאורך התקופות, בעוד פני הקרקע ישחזרו את רוח המקום ונוף התרבות שהתקיימו באתר טרם חפירתו.

פעולות שימור נדרשות: הסרת צמחייה מקירות. ייצוב קירות.

פעולות נדרשות להסדרת המקום לביקור: מילויי אדמה והשלמות גישור בין מפלסים באמצעות צמחייה. סירוג פתחים. יצירת מדרכים ושבילים. יצירת טראסות בתוואי בהתאם לתכנון מפורט (מאבני שדה המצויות באתר). הסדרת מקומות ישיבה לכיתה פתוחה, שימור וטיפול בעצים קיימים להצללה. הצבת שילוט הסבר מפורט והתקנת מעקות לפי דרישות והנחיות בטיחות.

חווית הביקור באתר- הדמיה:

מוקד 8: מערת הדיר. רמת פיתוח: אקסטנסיבית

חווית הביקור: שימוש בחצר המערה כאזור ישיבה והתכנסות. הביקור יכלול אפשרות להצצה אל תוך פתח המערה. מחוץ לפתח המערה יוצב שילוט על שימושי המערה החצובה שהוסבה בהמשך לדיר או מכלאה לבעלי חיים.

פעולות שימור נדרשות: הסרת צמחייה מקירות ופתח המערה. ייצוב קירות.

פעולות נדרשות להסדרת המקום לביקור: מילוי אדמה עד לגובה בטיחותי מתאים המאפשר ישיבה נוחה בחצר פתח המערה. סירוג פתח המערה. הצבת שילוט הסבר. שתילת שיחים להגבלת תנועה בין הפרשי גובה גדולים.

מוקד A: מתחם כניסה ופארק משחק נושאי. רמת הפיתוח: אינטנסיבית

חווית הביקור: רחבת שהייה מרכזית הכוללת פינות ישיבה מוצלות להדרכה ומנוחה וגן משחק בנושאי האתר: חללים חצובים, מקוואות, מחילות מסתור וגומחות זחילה- **באמצעות התקנת מתקני משחק המאפשרים זחילה וטיפוס בין מפלסים שונים. מתקני הזחילה ירכיבו מנהרות תת-קרקעיות תחת תלוליות אדמה וייצרו חווית משחק ייחודית המדמה את פעולת המסתור והמחבוא במערכות החצובות מתחת לקרקע.** כל זאת בשימוש במתקני משחק הקיימים בשוק תוך העמדתם בהקשר התוכני של הפארק- העולם התת-קרקעי.

הסדרה לביקור: עבודות פיתוח הקרקע והעברת תשתיות מים, חשמל ועוד. שילוב תאורה וריהוט רחוב וגן. התקנת הצללות מתאימות. שתילה ונטיעת עצים וגינון. **התקנת מתקני משחק המתאימים לקונספט הגן. כמופיע בדוגמאות:**

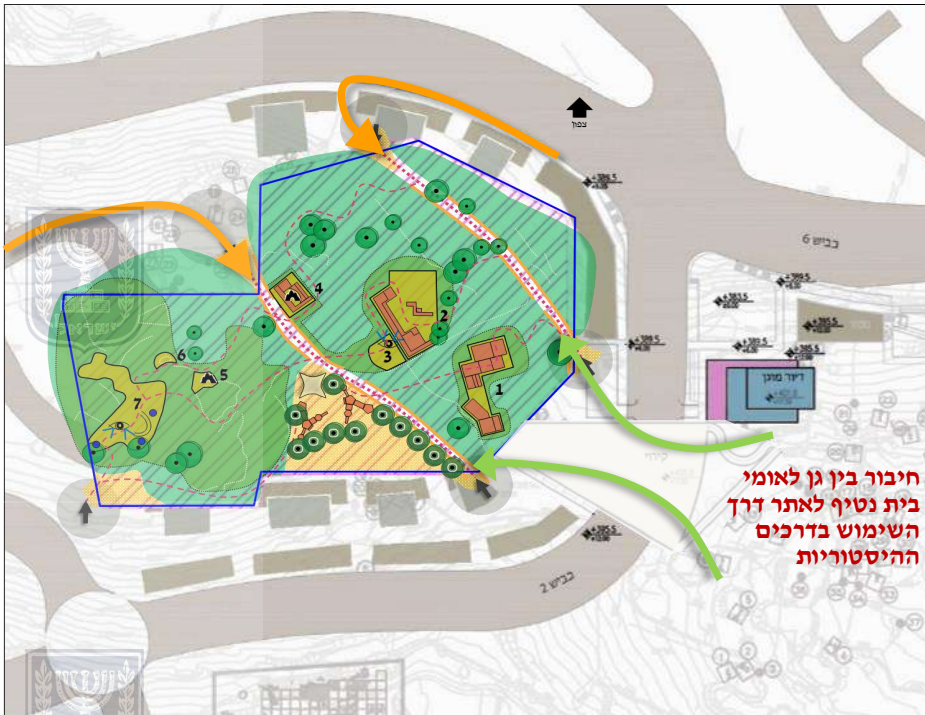

<https://earthwrights.co.uk/ew-projects/tunnels-and-mounds/>

ח.6. עקרונות להתאמת התכנון המוצע לשכונה לממצאים שבאתר

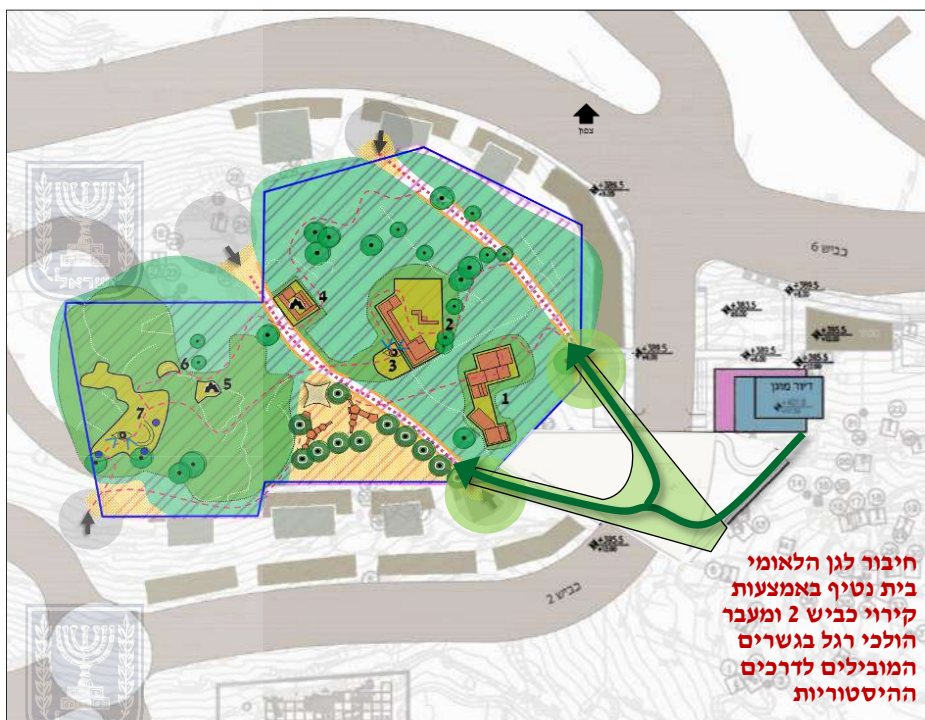
א. צורך בהסטת/הסדרת הכניסות לאתר מכיוון הגן הלאומי:

מומלץ להסית את הכניסות לפארק מכיוון דרום-מזרח המחברות אל הגן הלאומי 'בית נטיף' בהתאם לכניסות המומלצות כפי שפורטו לעיל (סעיף ט.2. - עמ' 39). החיבור החשוב לשטח הפתוח בגן הלאומי יאפשר מעבר דרך הדרכים ההיסטוריות שבתוך האתר מדרום לצפון. כמתואר בסקיצה:

ב. שינוי כיווניות גשר מוצע:

מומלץ כי גשר הולכי הרגל יאפשר גישה לשתי הכניסות הדרומיות-מזרחיות. לצורך כך יש להפוך את צורת הגשר (העשויה בצורת האות A) באופן שיאפשר זאת (בהיפוך רגלי האות A). גשר הולכי הרגל שהוצע ע"י המתכננים, באמצעות קירוי קטע מרח' כביש 2 מצוין ומאפשר חיבור לשטחים הפתוחים וכן יחזק את הקשר בין אתר הטבע העירוני לשטח הפתוח בגן הלאומי בית נטיף.

ג. יצירת מעבר הולכי רגל בין מבני מגורים בדופן הצפונית

מומלץ לייצר מעבר בין מבני המגורים בדופן הצפונית של האתר ולאפשר גישה וחיבור האתר ישירות גם לרחוב/ כביש 6 המרכזי העובר ברמת בית שמש.

ד. הסדרת מעבר הולכי רגל בין מבני הציבור מדרום-מערב

מומלץ להסדיר כניסה נוספת מאזור מבני הציבור בקצה הדרום מערבי, ישירות אל מתחם המקוואות.

ט. נספח 2: כנסיית 'המרטיר המהולל' - חלופות פיתוח, שימור ותצוגה

1 כנסיית המרטיר המפואר

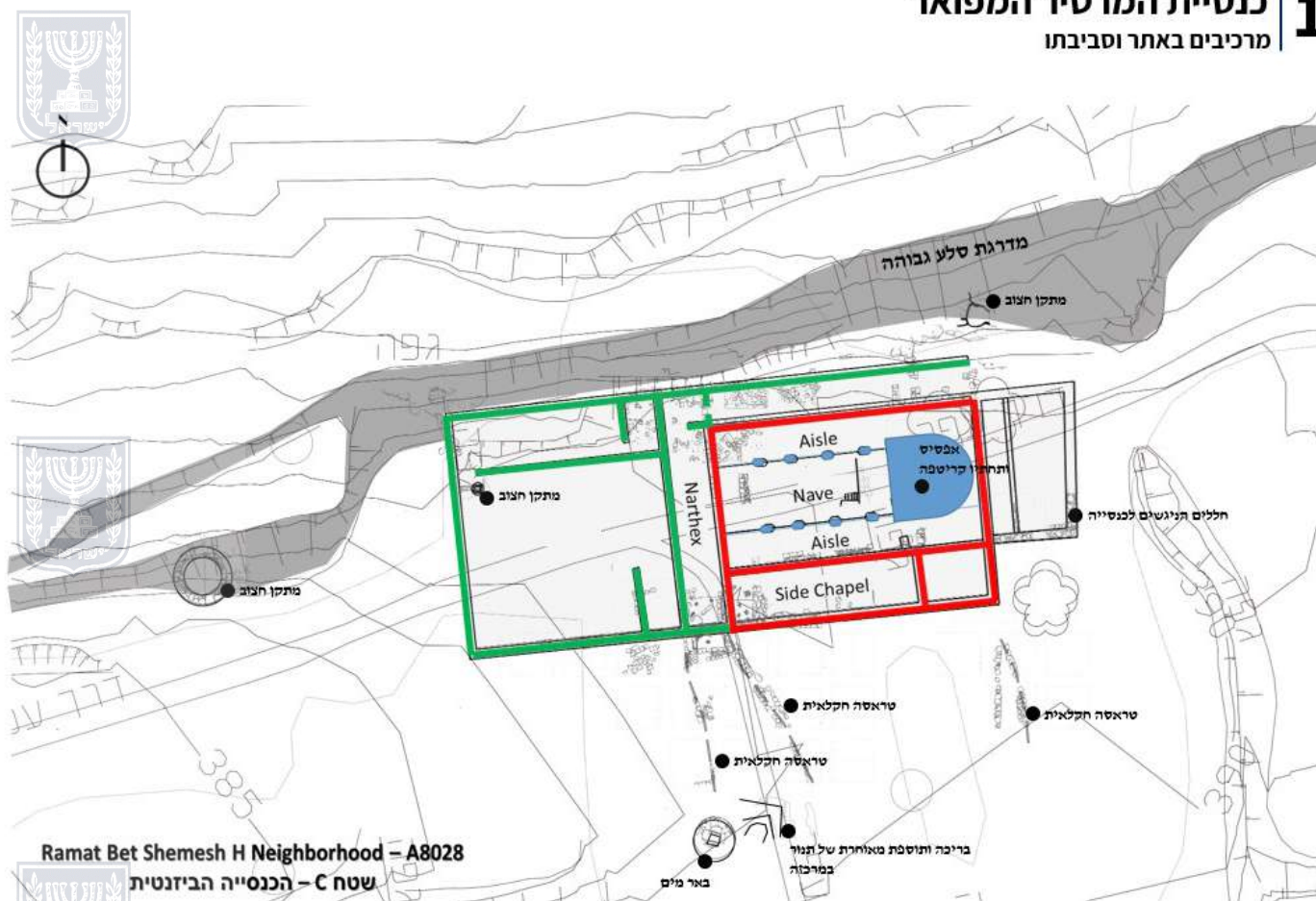
מיקום הכנסייה בשכונה ה-2 [* לפי תב"ע מאושרת עומדת לפני שינויי תב"ע]

1 כנסיית המרטיר המפואר
מיקום ותיאור כללי

1 כנסיית המרטיר המפואר מרכיבים באתר וסביבתו

1 כנסיית המרטיר המפואר ממצאים ופריטים ייחודיים

כנסיית המרטיר המפואר הערכת חשיבות האתר ומסקנות לשימור

1

תכנון עקרוני חזון האתר ועקרונות תכנון

2

**אתר מורשת בעל חשיבות תרבותית והיסטורית המהווה עוגן
תיירותי ונכס תרבותי לעיר בית שמש. מוקד ארכיאולוגי שמור
ומתוחזק הפתוח לביקור קבוצות מטיילים, צליינים ותושבים.**

1. שימור המבנה ומכלוליו כעדות לחשיבות התרבותית-דתית של המקום.
2. ייצוב, שימור והצגת מגוון הפסיפסים ואלמנטים בנויים חשובים במקום להדגשת פאר הכנסייה.
3. הדגשת המקום כמכלול: שימור, חיזוק ויצירת זיקה בין מבנה הכנסייה לאלמנטים בסביבתה.
4. הדגשת שלבי התפתחות המקום שימור תקופות השימוש השונות באתר- שלבי בניית הכנסייה, טרסות מאוחרות ושינויים מבניים באתר.
5. מחקר ארכיאולוגי משלים ומשתף. השלמת החפירות הארכיאולוגיות בחלקו הדרומי של האתר

2 | תכנון עקרוני חלופות לחיבור האתר

חלופה 01

חיבור וגישה לאתר דרך העיר בית שמש

- זיקה ושימוש עירוני במשאב תיירותי חשוב.
- אחריות לאתר מורשת תרבותית בעיר בית שמש
(שילוב בין תושבים למטיילים וצליינים)

חלופה 02

חיבור וגישה לאתר דרך עמק האלה

- אתר מורשת בזיקה לאתרי מורשת בעמק האלה.
- הפרדה בין התושבים למטיילים ולצליינים
(מניעת חיכוך אפשרי)

2 | תכנון עקרוני חלופות לחיבור האתר

חלופה 01

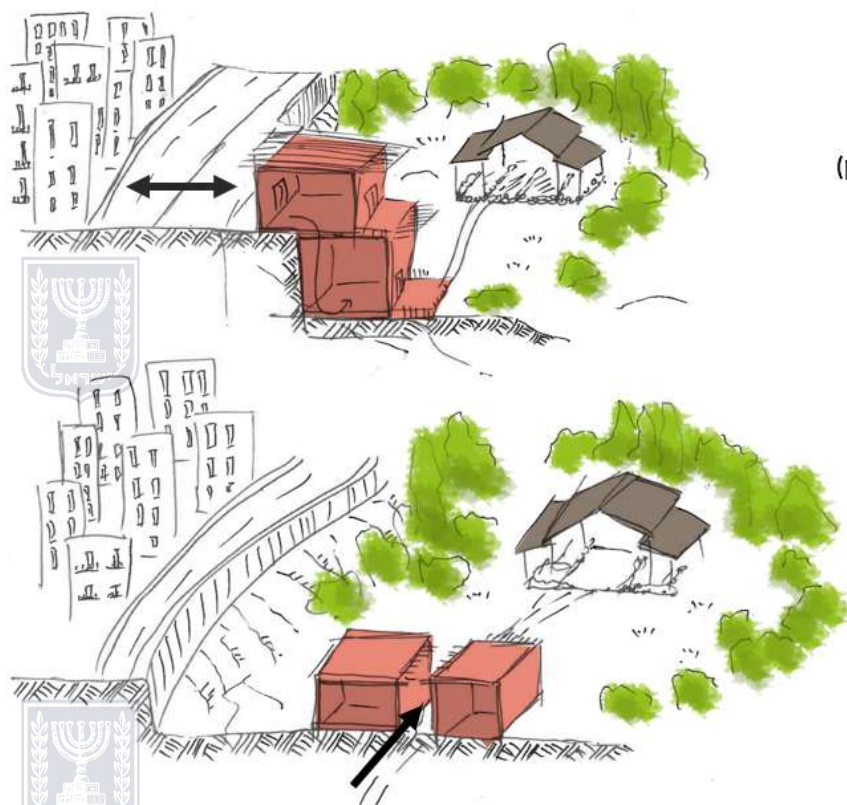
חיבור וגישה לאתר דרך העיר בית שמש

- מבנה מדורג הכולל כניסה וחניה מכביש שכונתי (מצפון)
- קיים בתב"ע- נדרש עדכון קל של תוואי הכביש

חלופה 02

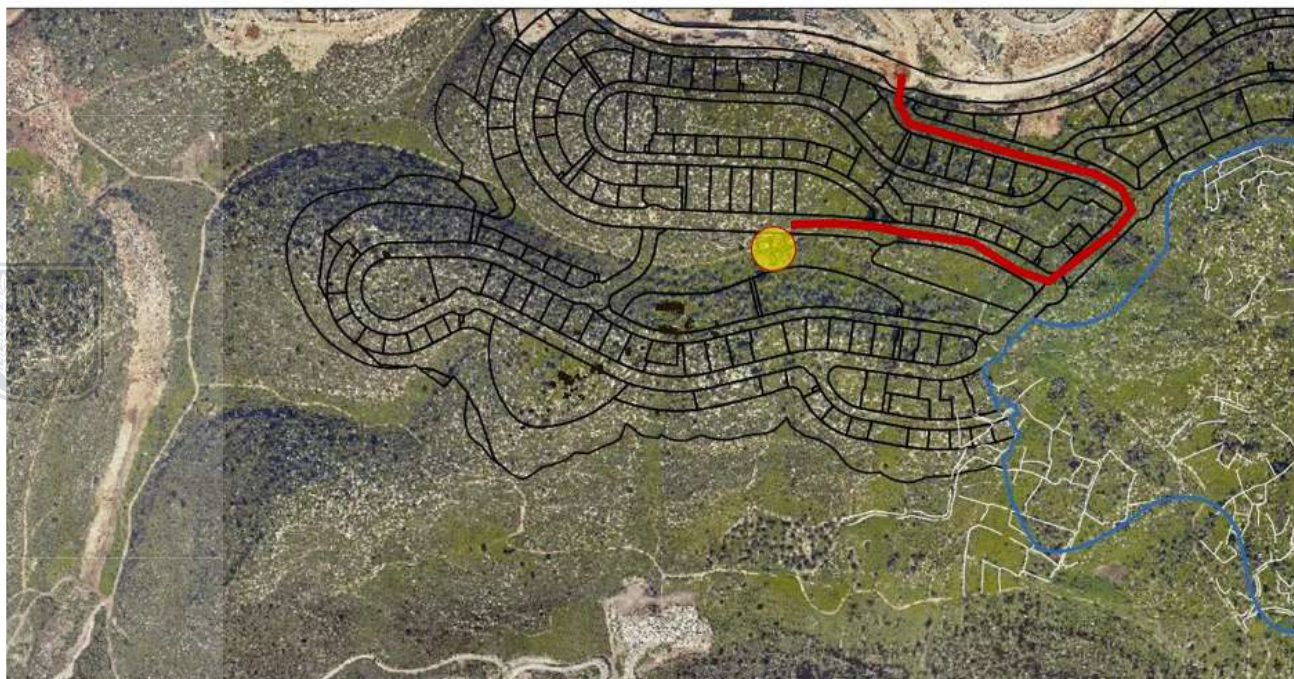
חיבור וגישה לאתר דרך עמק האלה

- גישה, חניון ומבני שירות מנותקים מהעיר
- בינוי סמוך לנחל ירמות בתוואי הדרך בוואדי
- חווית גילוי האתר ע"י המבקרים ממערב

3 הצגת חלופות: חלופה 01 - חיבור האתר לעיר הגישה לאתר: דרך העיר

3 הצגת חלופות: חלופה 01 - חיבור האתר לעיר תכנון נפחי של אזורי השירות

3 | הצגת חלופות: חלופה 01 - חיבור האתר לעיר תכנון עקרוני-ראשוני לתפעול האתר

כביש המקיף את שכונת ה-2

3 | הצגת חלופות: חלופה 01 - חיבור האתר לעיר הדמיית החלופה- מבט ממערב

4 | הצגת חלופות: חלופה 02 - חיבור לעמק האלה הגישה לאתר: דרך עמק האלה ונתיב הל"ה

4 | הצגת חלופות: חלופה 02 - חיבור לעמק האלה תכנון נפחי של אזורי השירות

4 | הצגת חלופות: חלופה 02 - חיבור לעמק האלה תכנון עקרוני-ראשוני לתפעול האתר

כביש המקיף את שכונת ה-2

4 | הצגת חלופות: חלופה 02 - חיבור לעמק האלה הדמיית החלופה- מבט ממערב

1R